

DOI: 10.32347/2076-815x.2025.90.237-282

УДК 711.2:711.4.01

Дюжев С.А.,

sdyuzhev@gmail.com, ORCID:0000-0003-0218-1231,

Інститут архітектурного менеджменту, м.Київ

ФЕНОМЕН ЗЕЛЕНОЇ ЗОНИ МІСТА (МЕТРОПОЛІСУ) ЯК ВУЗОЛ ТА ІНДИКАТОР СТУПЕНЮ ВИРІШЕННЯ МІСТОБУДІВНИХ ПРОБЛЕМ В УМОВАХ ПОТРЕБ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ВІДРОДЖЕННЯ КРАЇНИ (завдання та вимоги щодо удосконалення містобудівного планування та програмування ландшафтної інфраструктури, приклад м.Києва).

Частина III

(Продовження, попередні частини – див. "Містобудування та територіальне планування", вип. №88 і №89)

Розглянуто стан і проблеми містобудівної нормативної бази щодо формування та розвитку зеленої зони міста і мережі озелених територій різного виду як її складової. У центрі уваги зміни нормативних показників забезпеченості озеленими територіями, які були внесені до попередніх державних будівельних норм (ДБН) "Містобудування. Планування і забудова територій". У чинних нині ДБН Б.2.2-12:2019 (у назві яких, очевидно не випадково, втрачено заголовне поняття "містобудування") згадані показники зазнали погіршення і хоча встановлена необхідність розділення змістовно визначених (окремих) розділів останнього варіанту ДБН — "Озеленені території" та "Рекреаційні території" і не пов'язувати з ними категорію "ландшафт", яка має універсальний характер виміру сутності всіх містобудівних об'єктів. Тому розмитий зміст цих складових розділу 8 даних ДБН потребує значного вдосконалення та розп'ясування. Так позбавлене будь-якого функціонального сенсу нормування фантомних "ландшафтних територій" на рівні із сільбищними, виробничими і рекреаційними територіями. Допущено й значне розходження з положеннями Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів (ДСП 173-96), коли показники нормування питомої ваги озелених територій різного призначення в цьому розділі ДБН подаються "у межах населеного пункту", тоді як у ДСП йдеться про межі "забудованої частини населеного пункту", що не є одним і тим самим. Також у даному розділі нормується виключно "час доступності парків на транспорті" (але на якому?), замість чітко визначених просторових показників саме просторового розміщення та доступності в кілометрах, як це подано в попередніх ДБН, і диференційованого нормування пішохідної (!) та транспортної доступності озелених територій загального

користування, що відображено в ДСП. Й це лише найбільш очевидні "покращення" (як погіршення) нормування озелених територій (і не тільки їх).

Простежено тенденцію постійного зниження показників (і можливостей) озеленення житлових територій заради всебічного підвищення щільності житлової забудови, начебто для "ефективного використання" міської території на фоні гасел про створення "комфортного середовища проживання". Це з очевидністю демонструє проведений аналіз розроблених в останні роки детальних планів територій (ДПТ) м. Києва, коли замовники (забудовники) планувальної документації домагалися у рішеннях ДПТ обминати правові норми чинного законодавства і планувальні рішення чинного Генерального плану м. Києва заради забезпечення власних комерційних інтересів, не беручи до уваги подальші негативні масштабні наслідки для існування Києва як міського середовища (і насамперед його водно-зеленої складової) придатного для повноцінного життя.

Крім вимог встановлення правового порядку в країні додатково звернено увагу до питань розробки фундаментальної містобудівної теорії, засад і змісту синтетичної нормативної бази планувального управління і містобудівного ландшафтного планування як його ключової ланки. Показано, що популярна концепція "сталого розвитку" принципово не може бути основою (тим більш методичним засобом) вирішення складного комплексу містобудівних проблем чи навіть окремих екологічних аспектів трансформації міського середовища

Ключові слова: Державні будівельні норми; Державні санітарні правила; містобудівне законодавство; зелена зона міста; мережа озелених територій; містобудівне планування; Генеральний план міста Києва; міське середовище.

У наш час важливими постають такі питання містобудування, що стосуються нормативних показників формування складових зеленої зони, різних видів озелених територій: на тлі відносно стабільних планувальних значень цього профілю (але вельми узагальнених та кількісно обмежених) протягом останніх років знову доводиться говорити про спроби будівельного лобі (та "шукачів швидкого збагачення" за будь-яку ціну, але не за свій коштів!) "підправити" окремі норми ДБН "Планування та забудови територій" чи положення містобудівного і земельного законодавства, а також ігнорувати (не застосовувати для України) напрацьовані раніше й апробовані при розробці містобудівної планувальної документації норми держстандарту (як "радянської епохи") щодо обґрунтування розміру та складу зелених зон для міст різної

величини. В останньому випадку мова йде про Держстандарт ("ГОСТ") 17.5.3.01-78, нормативні показники якого відображені у таблицях 5.8 і 5.9 вже згадуваного посібника [1, с. 273, 274], але не наділені ще офіційного статусу. До того ж і тут потрібне удосконалення та розширення комплексу показників, щоб відобразити комплексний характер побудови зелених зон особливо великих міст та метрополій (місто-приміська зона, агломерація, район розселення). Таке розуміння проблеми зелених зон демонструють автори цього посібника, коли пишуть, що внутрішніх "рекреаційних можливостей" цілковито недостатньо й посилаючись на працю В.П.Кучерявого [2] відмічають, що площа рекреаційних зон (а це – перш за все водно-зелений фонд!) мусить у 5 – 10 разів перевищувати власну територію міста. Звичайно це "комплексна зелена зона міста" [1, с.27]. Раніше наводилися дані Всесвітньої організації охорони здоров'я: на одного міського жителя необхідно 50 м² міських зелених насаджень і 300 м² заміських, а за нормами проєктування зелених насаджень міст України ("РСН" 183-68) площа лісопаркової смуги на одного міського жителя передбачалася від 700 до 800м² [3, с.21,77]. Не є вдалим зміни та правки ДБН 36-92** "Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень", що відображено в останній редакції ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування та забудова територій" (симптоматичним є відсутність у назві слова "містобудування" – про цю тенденцію у намірах сервільних "реформаторів" вже неодноразово говорилося у публікаціях (наприклад [4]). З одного боку вперше на взір вдалося, хоча б у назві відповідного розділу, "розімкнути" алогічний покруч "ландшафтно-рекреаційні території" – нібито сельбищні та виробничі території не мають ландшафтної основи. Категорійно-понятійна "розмитість" (що притаманно описово-емпіричним поглядам) однак так і не була до кінця подолана у цьому розділі ДБН. З логіко-семантичної точки зору необхідно виділити в окремий розділ "Рекреаційні території" нормативні показники для об'єктів та територій відповідного функціонального призначення, тобто нарівні із змістом (розкриттям функціонального профілю) розділів "Сельбищні території" і "Виробничі території". А усі характеристики озеленених територій різних видів, що нормуються, мають бути об'єднані в окремий розділ (наприклад, "Водно-озеленені території"), що розкриває планувальну сутність цих територій як "зеленої" складової (власно – "зеленої зони") ландшафтної інфраструктури нарівні із змістом (розкриттям субстратних якісних відмінностей) розділів "Соціальна інфраструктура", "Транспортна інфраструктура", "Інженерна інфраструктура". Тільки тоді виникнуть можливості забезпечення реального впливу (взаємоузгодженого з дією базових процесів) адекватної нормативної бази (та взаємоузгоджених показників середовищних трансформацій) на прийняття ефективних планувальних та

проектних рішень. Очевидно сучасний зміст усіх розділів іще потребує значного удосконалення (та виправлення нагромаджених помилок та перекручень), але це завдання близького надіємося майбутнього. А що зараз? У розділі 8 ДБН, що розглядається, "панує" плутанина, яка постійно порушує логіку нормування. Так у таблиці 8.1, що має назву "Нормативні показники площ ландшафтних (?) та рекреаційних територій у колонках показників наводяться однакові величини площ озелених (!) територій (кв.м/особу). Тому незрозумілим є об'єднання в групу "приміських та позаміських" територій (що само по собі є дуже умовним) семантично несумісних "рекреаційних, оздоровчих територій" (з широким спектром функціонально визначених об'єктів різного рівня складності та відповідної рекреаційної забудови) та "лісів (!) зеленої зони навколо населених пунктів" (знову ігнорування комплексного інтегрального характеру зеленої зони як мінімум міста та його приміської зони – що було притаманне раніше практиці розробки програм "Комплексної зеленої зони Києва" у минулі роки). Не можна нормувати потреби у лісах зеленої зони і озеленені території рекреаційних закладів (навіть курортів) з використанням одного й того ж показника. Тим більше необґрунтованими є застереження, що такі показники "враховуються при розробленні схем планування територій на державному та регіональному рівнях". Взагалі нормувати фантомні "ландшафтні території" як якогось функціонального призначення чи такі, що не мають ніякого функціонального призначення – це нонсенс. Ландшафтний вимір дійсності є екзистенційним синтетичним проявом цілісного феномену розселення та його фрагментів різних рівнів організованості (у тому числі міст, метрополісів, регіонів) й потребує полісемантичних розрізень і логосистемного трактування його складових та скоординованого ("каскадного") нормування відповідно до симфонічної дії чотирьох базових процесів здійснення розселення. У тій же таблиці в групі територій "у межах населеного пункту" викликає подив поділ таких територій (також умовний) на території "загального користування" і "житлових районів і мікрорайонів" (але тоді в межах житлових районів мають бути озеленені території загального користування, а у межах мікрорайонів – обмеженого користування, що є загальноприйнятним і у даному ДБН). Такі "нормативи" уводять тільки в оману та мають дезорієнтуючий характер. До того ж знову незрозуміло, чому у застереженні до показників озелених територій "житлових районів, мікрорайонів" говориться, що вони "враховуються при розробленні генеральних планів та детальних планів територій". А де ж основна група озелених територій загального користування – вони що, не "враховуються"? Тут, очевидно, або непрофесіоналізм, або недбалість розробників цього розділу ДБН.

Про це свідчать й замовні (по-іншому не скажеш) перекручення вимог "Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів" (ДСП 173-96) у низці положень цього розділу ДБН. Так у п. 8.1.1 читаємо: "Питома вага озелених територій різного призначення... в межах територій населеного пункту визначається відповідно до ДСП 173-96". Але у цьому реченні після слова "в межах" за змістом ДСП має бути додано – "збудованої частини", бо у відповідному пункті 6.2 ДСП говориться: "Рівень озеленення території житлової забудови повинен бути не менш 40%, промпідприємств – 30%, ділянок шкіл і дитячих дошкільних закладів – 80%, лікарень – не менше 60%". Тобто нормуватися повинна перш за все збудована частина території населеного пункту (що актуально для Києва та інших міст, де існують значні площі міських лісів в їх межах). В пункті 8.2.3 зберігається положення, що не відповідає вже давно рекреаційним та санітарно-оздоровчим потребам населення: "Час доступності міських парків при пересуванні на транспорті (будь-якому?) повинен становити не більше 20 хв., а районних парків – не більше 15 хв.". Й це було внесено до тексту даного пункту (в останній момент) без раніше узгодженого з фахівцями, які були залучені до обговорення норм ДБН, положення, де у попередній редакції показники мали виключно просторовий вимір: для міських парків – 2 км, а для районних – 1 км. Й це відповідало б якраз вимогам ДСП 173-96, де у п.6.4 зазначено: "Пішохідна і транспортна доступність озелених територій загального користування для повсякденного і щотижневого відпочинку не повинна перебільшувати: для скверів при пішохідному переміщенні – 10 хвилин; для районних парків при пішохідному (!) переміщенні – 15 хвилин; для міських парків при переміщенні на громадському (!) транспорті – 20 хвилин. Адже не втратили своєї актуальності та нормативного потенціалу обґрунтовані положення пункту П.5.3 "Методичних вказівок щодо реконструкції великих міст", де говориться: "планування об'єктів озеленення належить вирішувати на підставі призначення об'єкту, його розміру, щільності відвідування (чол./га) окремих функціональних зон (додамо – саме це масово ігнорується у практиці проєктування!), з урахуванням усталеного розпланування, розміщення насаджень, рельєфу, ґрунтових і кліматичних умов, декоративних якостей насаджень. Радіуси обслуговування приймаються: загальноміські парки 2 – 3 км; районні парки 1,5 – 2 км; сад житлового району 0,7 – 0,8 км; сад мікрорайону 0,3 – 0,4 км [5, с. 56,60 – 63].

Для чого і у чиїх інтересах здійснено "удосконалення" ДБН? Вже очевидно в інтересах будівельного лобі, яке не бажає створювати нові парки, сквери, місця масового відпочинку в межах так званої (низькокомфортної та соціально-небезпечної у реальності) комерційної житлової забудови (чи

"інвестиційних намірів"), що здійснюються, як правило, з грубим порушенням правових норм чинного законодавства і планувальних рішень та вимог чинного Генерального плану міста Києва. Й для цього розробляються замовні "детальні плани територій" (радше муляжі ДПТ), що не мають за суттю законної сили містобудівного документа, й які мовби "обґрунтовують" правовий безлад у містобудівній сфері з посиланням на корупційні нормативні новації й не тільки одного розділу 8 згаданого ДБН (редакція 2019). Приклади таких ДПТ наведені нижче.

Можливо, свою негативну роль зіграли вузько економічно-утилітарні погляди (очевидно історично обумовлені) зачинателів економічної галузі містобудування. Так наприклад В.Г. Давидович у свій час рекомендував серед "передових" прийомів розпланування та забудови зон одноповерхового садибного будівництва "зниження норми зелених насаджень загального користування до 5 – 6 м²/мешк. (замість 10 – 12 м²/мешк, що рекомендуються для зон багатоповерхової забудови), що цілком допустимо завдяки величезній кількості присадибних насаджень" [6, с.46,47]. Однак вже у своєму підручнику (1964) В.Г. Давидович відзначає, що питома вага "насаджень локального користування" у балансі території мікрорайонів і "душева норма" залежать від типу та інтенсивності забудови. Наприклад, при багатоповерховій компактній забудові зелені насадження усередині житлових територій складають 4 – 8 м²/мешк. Збільшення норми "внутрішньоміських зелених насаджень" викликає додаткові витрати не тільки на зелене будівництво, але в 1,6 разів більше – за рахунок зростання витрат на благоустрій вулиць. Якщо ж збільшити норму шляхом запровадження додаткових садів (чи скверів) які оторочують вулиці, то здорожчення може бути ще більш значним – у два рази більше, ніж вартість одного зеленого будівництва [7, с.226]. Ось такі вибудовувались пріоритети! Тому не можна дивуватися такому зневажливому відношенню до озеленених територій загального користування останні майже 60 років. Разом з тим в "Методичних рекомендаціях щодо планування житлових районів в умовах України" (1971), що не втратили своєї актуальності, наведені норми озеленення територій які рекомендуються для житлових районів та мікрорайонів з багатоповерховою забудовою на перспективу (а це вже наш час!): в мікрорайонах 5 м²/чол., житлових районах 8 – 11 м²/чол. До того ж додатково нормуються озеленені території "відкритого користування" (озеленені ділянки будинків культурно-побутового обслуговування, озеленені двори біля житлових будинків з спортивними пристроями, господарськими майданчиками і палісадниками [курдонерами]) в мікрорайонах: на житлових територіях від 22,9 м²/чол. (для чотирьохповерхової забудови) до 12,7 м²/чол. (для 16 поверхової забудови), а на територіях мережі об'єктів обслуговування

повсюдно 1,7 м²/чол.; крім того на ділянках дитячих садів – 2,8 м²/чол., а на ділянках шкіл — 3,5 м²/чол. У житлових районах також нормуються озеленені території "відкритого користування" об'єктів обслуговування (2,7 м²/чол.) і спеціального призначення (на вулицях) від 3,4 м²/чол. (для 4-х поверхової забудови) до 2,7 м²/чол. (для 16-ти поверхової забудови) [8, с.227–229]. Такий нормативно-диференційний підхід та мінімальні величини показників забезпечення необхідно враховувати й у новій редакції сучасних ДБН.

У контексті вищевикладеного дивують такі "бадьорі" твердження: "ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій" внесли радикальні зміни, що сприятимуть покращенню якості середовища в місті. В них продемонстровано новий погляд та підхід до створення умов середовища життєдіяльності людини... Встановлено для нового житла [відсоток] забудови в залежності від поверховості для дотримання розрахункових показників граничних параметрів забудови земельної ділянки" [9, с.398]. Цей "висновок" очевидно ґрунтується виключно на аналізі "нормативних покращень" щодо прибудинкових територій. Але важко повірити, що автори даної статті не знайомі із Додатком В.1 до п.6.1.17 вказаних ДБН, де додатково запроваджено показники максимально допустимої щільності житлового фонду – кв.м. загальної площі на 1 га ділянки прибудинкової території-нетто, що більш ніж у 2 рази перевищує показники брутто, а також показники щільності населення на 1 га земельної ділянки прибудинкової території-нетто до 950 чол./га (знову ж перевищення показників брутто більш ніж у два рази). Й до усього цього мається Примітка 2: щільність житлового фонду нетто розраховується для земельної ділянки окремого житлового будинку або житлової групи з прибудинковими територіями без урахування площі території для постійного зберігання автомобілів, майданчика для виходу домашніх тварин. Тобто це є спробою будівельного лобі легалізації масового незаконного (на протязі майже 20 років) надуцільнення існуючої та нової житлової забудови (та забезпечити собі "фронт робіт на майбутнє") за рахунок саме озелених територій усіх видів (у т.ч. "озелених зон" для спортивних майданчиків), що й обумовило вже зараз значне зниження комфорту та безпеки на житлових територіях Києва (і не тільки) та зростання соціальних конфліктів. Може слід спочатку ознайомитися з реальним станом справ у сфері житлово-громадського будівництва й тоді давати оцінку ДБН. Тому не дивує ігнорування владою та її "обслугою" вимог п.4.2 ДСП 173-96 стосовно того, що розміщення житлово-громадських об'єктів, а також дачних поселень не допускається в першому поясі зони санітарної охорони курортів і джерел водопостачання, на ландшафтно-рекреаційних (читай – озелених та рекреаційних!) територіях, включаючи землі міських лісів, якщо об'єкти що проектуються, не призначені для відпочинку та спорту, а також вимог п.6.1

ДСП, де прямо говориться, що "забороняється будівництво, реконструкція і розширення об'єктів за рахунок парків, водних акваторій та таке інше" (а спроби обґрунтування забудови "водних територій" на основі "картинок" із закордонного "досвіду" без розуміння закономірностей взаємодії природних, штучних і соціумальних компонентів міського середовища вже маються у "виконанні" низки шукачів вчених звань) – виключенням тут є важливе дослідження А.В.В'язовської [10]. У даному дослідженні вперше сформульовані визначення складових водно-зеленої мережі як частини ландшафтної інфраструктури міста-гетерогенного ландшафту з урахуванням динаміки природних процесів і екологічних взаємодій компонентів цілісного району у межах басейну гідрографічної мережі і території річкового водозабору з метою ландшафтного управління водно-зеленими об'єктами [10, с.8 – 10]. Чомусь забувається й положення Довідника проектувальника, де указується що "не допускається розміщення житлової забудови, зокрема, на землях зелених зон міст, включаючи землі міських лісів та лісопарків, якщо об'єкти, які проєктуються, не призначені для відпочинку, спорту або для обслуговування приміського лісового господарства" [11, с.23,69]. Й зовсім поза увагою залишається первісний зміст ст.ст.60, 61, 62, 63 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" стосовно природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні, із понятійним розрізненням природно-заповідного фонду, курортних і лікувально-оздоровчих зон, рекреаційних зон, що потребують відповідного специфічного нормування, але й одночасно інтегрального сумісного застосування таких норм у ході розробки планувальних рішень, чому чато-густо заважають банально несумісні територіально-одномірні трактування Земельного кодексу земель ПЗФ та іншого природо-охоронного призначення, оздоровчого призначення, рекреаційного призначення, історико-культурного призначення (?), лісового фонду, водного фонду – Земельний кодекс (та кадастр) вимагає тут "жорсткого" категорійного розмежування таких "земель". Тому землевпорядкувальні законодавство, нормативи та розробки ніколи не можуть (і не повинні) передувати (тим більш визначати) містобудівній нормативно-правовій базі, і тим більше містобудівним планувальним розробкам та базовій містобудівній документації – інакше нас чекає постійна управлінська "вакханалія".

Коли знову звернутися до розділу 8 ДБН Б.2.2-12:2019, то стає зрозумілим беззмістовність п.8.3 ("Позаміські ландшафтні території") як про щось окремо функціонально визначене. Усе, що в даному пункті "описано", має бути включено до відповідних (профільних) пунктів: п.8.4 "Рекреаційні території" – тільки мова має точитися не про семантично та функціонально "розмиті" зони "короткочасного відпочинку" і зони "тривалого відпочинку", які

не мають реального діяльного хронометражу, але штучно, безпідставно "рекомендується розташувати", відповідно, "в межах міст" та "за межами населених пунктів". Адекватним тут є ресурсо-орієнтоване та профільоване розрізнення – території масового і спеціалізованого відпочинку; п. 8.5 "Курортно- оздоровчі території" – тут крім зменшування показника озеленення курортних територій загального користування (на одне місце у санаторно-курортних та рекреаційних закладах) з 100 м² до 50 м² (знову для "ущільнення забудови"?), допущені вкрай шкідливі (чи навіть руйнівні) "новації" (знову "на догоду" будівельному лобі!) стосовно, по-перше (п.8.5.6), трактування першої зони округу санітарної охорони курортів виключно як "прибережної смуги моря, пляжів та прилеглих ділянок до пляжів" – а де ж інші курорти (у т.ч. кліматичні – у Києві це "Пуща-Водиця" та "Конча-Заспа")? А по-друге, у п.8.5.7 безсоромно говориться – "на території другої зони санітарної охорони курортів (усіх?) слід передбачати розташування санаторно-курортних та рекреаційних закладів (у тому числі рекреаційного житла (?!)) та об'єктів іншого використання для потреб місцевого населення та "громадян, що прибувають на курорт"". Але одна справа, коли тут мова про існуючу забудову курортних міст "на морі" (Ялта, Алушта, Сочі).

Однако у випадку кліматичних курортів такі "рекомендації" принципово не прийнятні! Так у межах курортів Пуща-Водиця і Конча-Заспа та другої зони округу їхньої санітарної охорони існують великі масиви міських лісів та лісопарків, місць масового відпочинку, більшість територій яких має природно-заповідний статус. Й на знищення цього національного надбання (бо це кейс не тільки Києва) автори розділу 8 "дають добро"; п.8.6. "Туристичні зони" (правильна редакція – "туристські зони") – тут замість виправданого запровадження туристських вимірів усього різноманіття рекреаційних та озелених територій (а також об'єктів культурної спадщини) і розгляду відповідних функціональних параметрів окремих, наприклад, паркових територій включені пункти 8.6.13 – 8.6.16, де даються характеристики, що нормуються, для об'єктів ПЗФ – але їх "справжнє місце" у п.8.7 "Природно-заповідні території", де для всіх видів ПЗФ важливим є п.8.7.2, який автори розділу виклали у вкрай неприйнятній редакції: "Розміри і режими використання охоронних зон об'єктів природно-заповідного фонду встановлюються за проектами землеустрою (тут питання – на основі чого?) щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення". Й тут автори розділу 8 виявили дивну "непам'ятливість" стосовно того, що у відповідності до чинного містобудівного та земельного законодавства усі землевпорядкувальні рішення (та проекти) базуються виключно на планувальних рішеннях містобудівної

документації різного територіального рівня. Ми вже вказували на хибні, помилкові чи навіть (без перебільшення) злочинні (з підміною базових смислів) спроби замінити (фактично – ліквідувати) містобудування та містобудівне планування примітивним (й тому корупціогенним) т.зв. "просторовим плануванням" (фактично плануванням землеустрою). Ще раз підкреслюємо: це шлях країни до прірви варварства. До діла, необхідно звернути увагу на те, що Т.В. Гардашук у своєму розділі "Соціоприродні виміри перспективи урбанізації" монографії [12] висловила важливу думку: виявляється, розвиток і підтримка міських парків і садів та дотримання демократичних принципів безпосередньо пов'язані між собою – про це, наприклад, свідчить досвід міста Барселона, де з 1980-х років для демократичної міської ради розвиток зеленої зони набув пріоритетного значення на основі затвердженого плану її розширення. Й з посиланням на [13] констатує конструктивний принцип створення мережі озелених територій масового відвідування (не тільки на основі врахування одного загальнорайонного показника метражу на 1 особу згідно з відповідним розділом 8 вищезгаданих ДБН) як садово-паркових ділянок, площею 3 – 4 га, або так званих маленьких "кишенькових парків" ("rocket parks") по всьому місту, які виконують естетичні, рекреаційні, екоосвітні функції, надаючи індивідуальності кожному кварталу міста і, водночас, зв'язуючи між собою різні квартали міста, інтегруючи місто в єдине ціле [12, с.153,154].

Незважаючи на постійні спроби підправити (перекрутити) окремі положення містобудівного законодавства в інтересах владних чиновників та відповідно до намірів збагачення (за рахунок корисливого використання "землі і нерухомості як останнього ресурсу громад та суспільства") нового покоління нуворишів, базовий Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності" містить важливі правові акценти. В ст.1 (частина перша, пункти 2 і 3) говориться, що генеральний план населеного пункту і детальний план території є "одночасно містобудівна документація на місцевому рівні та землевпорядкувальна документація" й в ст.17 (частина перша) додається: "Генеральний план населеного пункту є одночасно видом містобудівної документації на місцевому рівні та документацію із землеустрою і призначений для обґрунтування довгострокової стратегії планування та забудови територій населеного пункту". Зміст ст.24 цього Закону (частина третя, абзаци 14 – 16, зі змінами) незаперечно констатує, що передача (надання) земельних ділянок із земель державної або комунальної власності... не допускається за відсутності принаймні одного виду містобудівної документації (комплексний план, складовою частиною якого є план зонування території; генеральний план населеного пункту, складовою якого є план зонування території; план

зонування території як окремий вид містобудівної документації, затверджений раніше; детальний план території) якщо земельна ділянка: розташована в межах зелених зон населених пунктів, внутрішньоквартальних територій (територій...озеленення, елементів благоустрою, спортивних майданчиків, майданчиків відпочинку та соціального обслуговування населення); віднесена до категорій земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, історико-культурного призначення, рекреаційного призначення (крім земельних ділянок для дачного (?) будівництва), лісгосподарського призначення

Звернемо увагу на "Порядок розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації" (Постанова КМУ від 1 вересня 2021р. № 926 в редакції Постанови КМУ від 31 грудня 2024р. № 1557). У п.5, абзац другий (далі вищезгаданого "Порядку") вказується: "Розроблення, оновлення та внесення змін до містобудівної документації на місцевому рівні в частині формування земельних ділянок та/або внесення відомостей про земельні ділянки до Державного земельного кадастру здійснюється з урахуванням вимог Закону України "Про землеустрій" та підлягають погодженню відповідно до Земельного кодексу України", а у п.9 додається: "Зміни до комплексного плану, Генерального плану населеного пункту можуть вноситися: за результатами містобудівного моніторингу – не частіше ніж один раз на рік; у разі виникнення державної необхідності...; за результатами моніторингу наслідків виконання містобудівної документації відповідно до Закону України "Про стратегічну екологічну оцінку"". У п.22 (перший абзац) говориться, що "Генеральний план населеного пункту включає проектні рішення щодо перспективного використання території населеного пункту..., а також планувальні рішення детальних планів територій, (у тому числі формування земельних ділянок)...", а у п.30 (п.п. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 13) визначено, в окремоті, що детальний план території розробляється з метою (відповідно до згаданих підпунктів): забезпечення комплексності забудови території; деталізації планувальної структури, просторової композиції, параметрів забудови та ландшафтної організації частини території...; уточнення червоних, жовтих, блакитних, зелених ліній та ліній регулювання забудови, меж зон охорони пам'яток культурної спадщини; уточнення меж всіх обмежень у використанні земель згідно із законодавством, ДБН, санітарно-гігієнічними нормами, спеціальною документацією; визначення параметрів забудови окремих земельних ділянок; визначення містобудівних умов та обмежень; визначення розподілу територій згідно з будівельними нормами відповідно до встановленого... генеральним планом населеного пункту функціонального призначення, режиму та параметрів забудови території; обґрунтування потреб у формуванні нових

земельних ділянок...; формування земельних ділянок комунальної власності територіальної громади.... Таким чином, у відповідності до п.40 даного "Порядку" вихідними даними (серед іншого) для розробки (а не пасивного "врахування") містобудівної документації є відомості про об'єкти Державного земельного кадастру..., положення схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проєктів землеустрою щодо впорядкування територій для містобудівних потреб..., проєктів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій ПЗФ та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісгосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон, обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів..., затверджені до затвердження комплексного плану (тобто відповідної містобудівної документації!). Не зважаючи на певну суперечливість (кон'юнктурність) змістовних положень п.п.63 – 68, 72 "Порядку", вони містять (демонструють) категоричний висновок: ніякі спроби знизити значення та імперативну роль архітектурно-містобудівної діяльності, планувального управління, підпорядкувати містобудівні планувальні та проєктні рішення землеупорядкувальними примітивними "замінниками" (на кшталт "просторового планування") на базі яких нині легко кояться численні земельно-будівельні зловживання – усі ці спроби правової мімікрії під "законність", "науковість", "європейськість" (а за суттю – збереження умов панування монополізму та корупції) є категорично неприйнятними для цивілізованого суспільства.

Однак у 2025 р. влада стала на шлях узаконювання масових порушень правових норм законодавства, чинних рішень містобудівної планувальної документації і норм усіх видів ДБН стосовно практики останніх десятиріч щодо земельних дерибану та крадіжок, протиправної зміни цільового призначення територій, незаконного будівництва та персонального збагачення за рахунок суспільних потреб та інтересів – й це про Закон № 4292 – IX від 12 березня 2025 р. (див. "Урядовий кур'єр" №88 від 1 травня 2025 р., с.3), що може поставити хрест на цивілізаційному майбутньому країни і надовго "узаконити" беззаконня. Про що мова? У даному Законі "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо посилення захисту прав добросовісного набувача" зокрема говориться (нова редакція статті 388 ЦК): "частина 3. Держава, територіальна громада, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті (тут додамо: говориться про майно, що передано для виконання судових рішень чи продано "на електронному аукціоні" – й усе це без встановлення законності "первинного набуття цього майна"), також не може витребувати майно від добросовісного набувача (додамо: "добросовісний набувач" у наших реаліях – це, як правило,

ініціатор чи співучасник більшості незаконних гешефтів щодо майна [землі] з особами, які не мали права [!] його відчужувати, про що набувач не знав [?] і не міг знати [?]) на свою користь якщо: 1) з моменту реєстрації у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно право власності першого набувача на нерухоме майно передано такому набувачеві з державної або комунальної власності у приватну власність (додамо – і не важливо чи у законний спосіб?), незалежно від виду такого майна (додамо: тобто усе тепер дозволено?), минуло більше десяти років (додамо: й "шукай вітру в полі" і ніякої відповідальності!); 2) з дати передачі першому набувачеві з державної або комунальної власності у приватну власність нерухомого майна, щодо якого на момент такої передачі законодавством не була встановлена необхідність державної реєстрації правочину або реєстрації права власності (додамо: такі "реєстрації" й сьогодні не гарантують "юридичної чистоти" земельно-будівельних відносин і виключення руйнівних соціально-політичних наслідків) минуло більше десяти років". А частину п'яту статті 390 ЦК доповнено, зокрема, таким абзацом: "Суд постановляє рішення про витребування нерухомого майна (додамо: поза сумнівом – незаконно "набутого") від добросовісного набувача (додамо: читай – "вигодоодержувач" від масових зловживань) на користь держави чи територіальної громади, за умови попереднього внесення органом державної влади, органом місцевого самоврядування або прокурором вартості такого майна на депозитний рахунок суду (додамо: тобто із коштів бюджетів та за рахунок платників податків!). Перерахування грошових коштів як компенсації [?] вартості нерухомого майна з депозитного рахунку суду здійснюється без пред'явлення добросовісним набувачем окремого позову до держави чи територіальної громади". Й тут питання – у якій ще країні можуть бути такі махлярські "вимоги"? І нарешті у прикінцевих та перехідних положеннях Закону, що розглядається, говориться: "Положення цього Закону мають зворотню [!] дію в часі [?] в частині умов та порядку компенсації органом державної влади або органом місцевого самоврядування добросовісному набувачеві вартості нерухомого майна, оцінка (експертно-грошова оцінка земельної ділянки) якого здійснена в порядку, визначеному законом...". І знову – безпрецедентне знуцання над здоровим глуздом. Такі "законодавчі новації" абсурдні і ведуть до постійної (чи навіть остаточної) деградації суспільства. Практика останніх років стосовно розроблення детальних планів територій (ДПТ) в Києві демонструє, на жаль, також численні спроби обминання й адекватних положень чинного містобудівного, земельного та природоохоронного законодавства, й норм ДБН з порушенням (ігноруванням) професійних методологічних і технологічних засад розробки містобудівної документації й, як завжди, з грубими порушеннями планувальних рішень та

методичної бази чинного Генерального плану м.Києва та проекту планування його приміської зони. Й знову тут "пріоритетом" виступає мотив реалізації т.зв. "інвестиційних намірів" (читай незаконного збагачення осіб, що мають доступ до "фінансових потоків"), а не базові суспільні інтереси чи насущні потреби територіальних громад. Пора зрозуміти – це шлях до тотальної деградації міського ландшафту та його водно-зеленої (природної) складової (про це вже було сказано раніше [14;15;16;17]) і ландшафтного базису існування цивілізованої людини взагалі.

Серед таких сервільних фабрикацій яскравим прикладом є ДПТ "селища Биківня" у Деснянському районі Києва – ганебний кейс бездарного прийняття управлінських рішень "під прикриттям" необхідності надання земельних ділянок учасникам АТО. Про це свідчить й зміст відповідної записки Департаменту земельних ресурсів, адресованої Київському міському голові (від 08.03.2014 № 057023 – 2945), де вказується, що "Генеральним планом міста Києва та проектом планування його приміської зони на період до 2020р. ...не передбачено нових територій для малоповерхової садибної забудови, для ведення садівництва, для ведення особистого селянського господарства та для індивідуального дачного будівництва. Вирішити питання забезпечення військовослужбовців земельними ділянками в місті Києві вбачається лише за рахунок лісових земельних ділянок". Тут необхідно додати – усе це на фоні впертого небажання влади провести повноцінну інвентаризацію земель міста, переглянути "результати протиправної корупційної "приватизації"" та виявити реальні "вільні ділянки", що приховуються на взір як "відведені" якимось невідомим "фізичним особам", а фактично це ресурс подальших земельних зловживань. Далі у згаданій доповідній записці говориться: "... пропонуємо змінити цільове призначення двох лісових земельних ділянок по 50,0 га кожна на Броварському проспекті біля селища Биківня... та селища ДВРЗ..., з категорії земель лісогосподарського призначення на категорію житлової громадської забудови". Й тут додамо – тоді апетити "комплексного освоєння територій" Дарницького лісопаркового господарства досягали не менш 400 га, але це землі не тільки "лісогосподарського призначення", а перш за все – рекреаційного призначення! Знову бачимо плоско-одномірне спрощене, але далеко не безневинне розділення земель за категоріями (про вади земельного кодексу вже говорилося раніше). Тобто свідомо руйнується усе – від основ законності до умов існування людини заради навіть не вирішення державного завдання, а як "шанс" мов би легального доступу до земельного ресурсу щодо "збагачення" певного кола осіб (у пропорції – учасникам АТО і пільговим групам населення 15–20%, а решта земель – для більш "ефективного використання", й це вже здійснюється владою). Тому у тексті "Доповідної

записки" й надаються такі "рекомендації": "Для уникнення різних непорозумінь та спекуляцій навколо цього питання, організації та координації робіт по відведенню ділянок у постійне користування, розподілу земельних ділянок, Департамент земельних ресурсів пропонує передбачити передачу функції по відведенню землі комунальному підприємству КМДА".

Й ні слова про законність та легітимність цього "винаходу". Авторів розробки такого "лихого ДПТ" нічого тут не бентежило (як і "замовника"), хоча й було відомо про лист Мінрегіону України до Департаменту містобудування та архітектури КМДА №7/14-3234 від 26.03.2015 стосовно планів зонування та детальних планів території, де говорилося: "Законом України "Про регулювання містобудівної діяльності"... встановлено, що план зонування території розробляється на основі генерального плану населеного пункту, а детальний план у межах населеного пункту уточнює його положення. Отже, плани зонування та детальні плани території не повинні суперечити положенням чинного генерального плану..., а тому саме Київська міська державна адміністрація, володіючи оперативною інформацією у цьому питанні, має визначитись та взяти на себе відповідальність щодо доцільності розробки планів зонування та детальних планів, які базуються на рішеннях ще не затвердженого генплану" (про законність розробки і сутність замислу такого "нового генплану Києва" див. більш докладно в [16;17]. Кричущий факт розробки ДПТ селища Биківня потребує окремого розгляду. Але масові порушення (ігнорування) правових норм законодавства (навіть у вигляді обережних зауважень Мінрегіону) притаманне більшості розроблених (і розробляємих) в Києві (і не тільки!) ДПТ. Найбільш поширені "вади" та спотворення ("рішення" на догоду та користь "інвесторам") таких ДПТ стосується ігнорування (порушення) обґрунтованих встановлених генеральним плануванням (чинним у Києві) функціонального та цільового призначення територій, переуцілювання та перевищення поверховості житлової забудови, скорочення числа та місткості об'єктів та територій соціального обслуговування і (що є вкрай неприйнятним) – значне скорочення озелених територій обмеженого користування та майже повне виключення (не передбачається!) появи нових озелених територій загального користування (нібито для "економії території"), окрім певних вузьких озелених смуг вздовж проїздів та біля (на кшталт) придомових територій – на взір "бульварів". Й усе це з наступним "припасуванням" відповідних нормативів низки розділів ДБН для "обґрунтування" порушень заднім числом та за "будь-яку ціну" (про це вже говорилося раніше). До речі, щоб виключити маніпулювання типологічними характеристиками озелених територій обмеженого і загального користування (що мало місце у багатьох рішеннях Київської міської ради) заради "справжньої

цифри" забезпечення населення, необхідно звернути увагу, зокрема, на вдаль трактування терміну "бульвар" В.Л.Машинським: бульвар забезпечує транзитний пішохідний рух серед зелених насаджень та можливість нетривалого відпочинку. Бульвар і сквер входять до категорії озелених територій загального користування і забезпеченість (та потреба) визначається для усього населення житлового району. Озеленена територія у середині мікрорайону "як правило" транзитної функції немає і виконує роль саду мікрорайону – відносити цю територію до озелених територій загального користування не можна, тому що вона обслуговує частину житлового району [18, с.19].

Навіть такі ази ігноруються у зазначених вище так званих ерзац-ДПТ. Перелічимо такі з них (назви надані на час розробки): території, обмеженої проспектом Академіка Глушкова, вул. Академіка Заболотного та західною межею території Національного комплексу "Експоцентр України"; в районі вулиць Академіка Заболотного, Академіка Лебедева та Метрологічна; в межах вул. Саперно-Слобідська, просп. Науки; в районі просп. Науки та вул. Ягідної; в межах вул.Кіровоградської, проспекту Лобановського та Проектної вулиці [знищення Совських ставків нижніх] (усі у Голосіївському районі); 11 мікрорайону району Позняки-Західні, версії 2015 – 2019 р.р. у Дарницькому районі; в межах просп. Возз'єднання (Соборності), Харківського шосе, залізничної колії, вул. Академіка Шліхтера (Віфлеємська); місцевості Микільська Слобідка, що включає вулиці Панельна, Челябінська, залізничні колії, вулиці 1-у Садову, Садово-Набережну; в межах проспекту Возз'єднання (Соборності), залізниці, проспекту Броварського, Русанівського каналу; реконструкції частини промрайну Воскресенський (усі у Дніпровському районі); в межах вулиць Оноре де Бальзака, Градинської та Радунської у Деснянському районі; в межах вул. Північна, просп. Оболонський, вул.Прирічна, просп. Героїв Сталінграду, вул. Маршала Малиновського у Оболонському районі; в межах вулиць В.Васильківської, Академіка Філатова, Анрі Барбюса, Тверської та бульвару Міхновського (Дружби народів) у Печерському районі; в межах вулиць Електриків, Набережно-Рибальської дороги; в межах просп. Правди, вулиці Газопровідної, проспектів Г.Гонгадзе та Свободи (усі у Подільському районі); реконструкції промрайону "Борщагівський-1" в межах проспекту Леся Курбаса, вулиць Героїв Космосу, Жмеринської, залізниці; в районі вулиць Живописної, Кільцевої дороги, вулиць Федора Кричевського, Івана Крамського; в районі вулиць Святошинської та Жмеринської; у межах проспекта Академіка Палладіна, вулиць Генерала Наумова, Робітничої, Олевської, Підлісної, Антонова-Овсієнка, М.Ушакова, Академіка Єфремова, М.Ушакова, Робітничої (усі у Святошинському районі); в

межах вулиць Народного Ополчення, Ернста, Івана Пулюя, вздовж річки Совки та Верхнім каскадом Совських ставків у Солом'янському районі; в межах вулиць Академіка Туполєва, Естонська, Невська, провулок Невський, вулиць Гончарова, Балакліївська, Щербакова (Д.Щербаківського), проспект Перемоги; по вул. Академіка Туполєва, 12; реконструкції житлового масиву Сирець в межах вулиць Ризька, Олени Теліги, Бакинська, Чаплигіна, Ясногірська, Котовського, Щусєва (усі у Шевченківському районі).

Й таких "ДПТ" розроблено (розробляється) в Києві десятки! Виділимо іще два сумно-курйозних випадки розробки ДПТ, реалізація (чи спроба реалізації) яких викликає тривалі негативні наслідки. У 2016 році інвестор ТОВ "Еквілібріум Трейд" намірявся організувати внесення змін до проекту "ДПТ о.Галерний в межах вул. Промислова, Столичне шосе, затока Галерна у Голосіївському районі м.Києва" із числа незаконних "ДПТ", які у свій час були "покликані" легалізувати масштабний земельний дерибан, в тому числі земель рекреаційного призначення та ПЗФ, які відповідно до чинного Генерального плану м.Києва включені у проектні межі НПП "Голосіївський", є озеленими територіями загального користування та масового відпочинку. Тому протиправними є будь-які внесення змін до нікчемної псевдодокументації, сфабрикованої на базі корупційних рішень і тотальних зловживань. У даному випадку "під ніж" намічено о. Галерний і урочище Покал й зараз, не чекаючи хоча б "фейкової" містобудівної документації, здійснюється варварська "комерційна забудова" в урочищі Покал (у проектних межах НПП "Голосіївський") вздовж Столичного шосе (та вулиці Камишинської). Й ніякого зусилля з боку влади припинити цю анархію немає. Другий неоковирний випадок стосується проблеми створення парку Осокорки-Центральні, що передбачено чинним Генеральним планом м.Києва. Але всупереч елементарній логіці, з порушенням правових норм чинного законодавства і нормативних вимог ДБН, в межах даної рекреаційної території, вкрай необхідної (в умовах гострого дефіциту місць масового відпочинку) для населення житлового масиву Осокорки-Північні, було розроблено (декілька версій) ДПТ високощільної житлової забудови району "Осокорки" (і для розгортання "фінансової піраміди" АТ АКБ "Аркада" вже в наш час) – й до цієї "розробки" були спершу (у 2009 році) причетні особи які, на жаль, брали участь також у розробці саме чинного Генерального плану м.Києва. Тут, як кажуть, без коментарів. В результаті цих протиправних дій та маніпуляцій й дотепер розгортаються масштабні соціальний конфлікт, будівельний скандал, судові розгляди, і триває погіршення умов створення важливої озеленої території загального користування – парку відпочинку поміж (біля) озер Тягле, Небреж і Мартишів. За справу освоєння цього "будівельного майданчика" взяли (і "проектувальники" і "забудовники"

– собі на користь) під прапором "Патріотики на озерах" з використанням земельних ділянок, що у протиправний спосіб були надані в оренду ТОВ "Контактбудсервіс" у 2005р. з грубим порушенням чинного Генерального плану м.Києва та усіх правових вимог чинного законодавства. До речі, у 2018р. члени секції містобудування та архітектури архітектурно-містобудівної ради при Департаменті містобудування та архітектури м. Києва ухвалили: "Підтримати необхідність (?) освоєння територій 1, 2, 2а мікрорайонів масиву Осокорки-Центральні (додамо – це й є територія проєктованого парку відпочинку!) з об'єктами житлового та соціально-побутового призначення". Й це що – висновок "професіоналів"? Чи конвент (разом з сервільним керівництвом Департаменту містобудування та архітектури) "поціновувачів" збагачення "за сторонній рахунок" – за рахунок життєвих ресурсів і інтересів суспільства, населення територіальної громади. Тільки організований опір громади може зупинити чергове свавілля будівельного лобі.

Вирішення питань подальшого містобудівного планування щодо ландшафтної трансформації (у т.ч. створення об'єктів ПЗФ) південної частини лівобережного Києва з врахуванням комплексної оцінки та обґрунтованих прогнозів змін стану природних, техногенних і соціумальних компонентів міського середовища має бути здійснено саме у ході коригування (оновлення) рішень чинного Генерального плану міста Києва та його приміської зони (як агломерації, метрополісу) у режимі перманентного (циклостадійного) генерального стратегічного планування (див. [17]) Київського ареалу розселення із застосуванням усього комплексу містобудівних планувальних технологій розгортання гетерогенних базових процесів життєдіяльності природно-техногенно-соціумального ландшафтного цілого. І ніяких односторонніх (під замовлення) "простих" рішень складних містобудівних задач не існує і не може бути. Усе вище сказане демонструє необхідність у подальшому проведення спеціального детального розгляду практики розроблення такого роду "містобудівної документації", а також необхідність переглянути і скасувати планувально неприйнятні протиправні рішення, виключити їх появу у подальшому як несумісних із цивілізованим (з стійкою роботою логосистемного механізму) функціонуванням, формуванням, розвитком і відтворенням міста-метрополісу. Враховуючи кризисний стан мережі озелених територій міста і світовий досвід вирішення проблем збереження та удосконалення зелених зон, необхідна (крім безумовного оновлення і дотримання чинного законодавства) розробка наступних правових документів загальнодержавного та міського рівнів: закону "Про озеленені території загального користування рекреаційного призначення та рекреаційні ліси, лісопарки, лугопарки, що підлягають особливій охороні" з наданням їх

планувальним межам статусу "зелених ліній", аналогічних статусу червоних ліній забудови, та встановленням відповідних охоронних зон; закону "Про містобудівну діяльність на територіях зеленої зони м. Києва та інших населених пунктів" з визначенням правових засад і режимів регулювання містобудівної діяльності та вимог до планувальної, проєктної і регулятивної документації; закону "Про охорону, утримання і облаштування озелених і рекреаційних територій м. Києва та інших населених пунктів України" як основи розробки відомчих рекомендацій та інструкцій.

Попередньо надамо таке "робоче визначення": зелені лінії – планувальні межі (топографічні контури) озелених територій загального користування, лісів, лісопарків, лугопарків рекреаційного призначення, об'єктів і територій природного-заповідного фонду, а також територій курортно-рекреаційного обслуговування, що потребують особливої охорони відповідно до правових норм діючого законодавства, й у межах яких виключається будь-яка діяльність розташування, перепрофілювання чи будівництва об'єктів для нецільового землекористування.

Як вже раніше говорилося, одного тільки "торжества" безконфліктної законності та правового порядку ще недостатньо до подолання масштабної кризи містобудівної діяльності, сфери планувального управління та державного менеджменту. Постають проблеми переосмислення теоретико-методологічних і нормативно-методичних засад містобудування (про це йшлося у попередніх статтях). Проаналізуємо ряд публікацій дотичних до теми, що розглядається, щоб розкрити проблемні аспекти, які потребують подальшого дослідження. Один з таких аспектів – розуміння ландшафтного планування, але не як "природокористування" (мова тут за суттю про містопланування), а як інтегральної області розробки містобудівних рішень, що усе іще позбавлена достатнього теоретичного та методологічного забезпечення. Й перепорою в умовах затягнутої управлінської кризи є не тільки втрата (чи не опанування) смислів та значень предмета містобудівних досліджень і об'єкта містобудівної практики (про це вже йшлося в [19; 20]), а й руйнівні спроби "заміщення" (фактично знецінювання з посиланням на деградовану, сфабриковану в наш час "містобудівну документацію" – муляжі за гроші земельно-будівельного лобі заради протиправного збагачення) містобудівного планування так званім "просторовим плануванням" (що може бути запроваджено однак для реалізації справжньої містобудівної документації для прийняття рішень із землевпорядкування, але ніколи навпаки). Таке "перекривлення" і схвальне відношення (через недомислення) до таких покручів ("просторовий розвиток", "просторове планування") деформує зміст (смісл) й ландшафтного планування.

Раніше в наших публікаціях вже було відзначено, що розроблення, пошук та прийняття ефективних містобудівних рішень потребує синтетичного трактування та екзистенційної-цілісного уявлення міста (у якості креативно-дослідницького об'єкту – моделі вимірів схем побудови, предмету – модусів дії механізмів активності, концепту – уявлення смислосназначенневого континууму) як гетерогенного природно-техно-соціумального процесо-середовищного (ландшафтного) феномену розселення. Але іще немає артикульованого розуміння загального концепту "містопланування" (city-planning) та розрізнення не тільки планування "чого" (міста), але й складових змісту його здійснення та відповідних його предикатів (присудків). Коли спиратися хоча б на словниковий ресурс (наприклад [21;22;23] та інші) можна розглянути в рамках нашої теми три версії змістовних прикметників до слова "планування" (як ємнісне розширення сутнісного потенціалу поняття "містопланування"): містобудування (city-constructing, як визначення цілей і схем дій), містобудівництво (city-construction, як схеми споруджування та побудов), містоустрій (калька з російської "градоустройство", city-arrangement – як упорядкування). Друге і третє словосполучення не мають гармонічної (як і логічної та фонетичної) співзвучності із об'єктом/предметом "місто" та необхідного спорідненого сенсу. Проте для цих двох сполучень як опису фізично-аспектної реалізації містобудівних рішень доречним є застосування термінів "об'єми та розміщення (розпланування території) будівництва" і "землеустрій" та "землеупорядкування" (на чому й базується сумно відоме "просторове планування"). Таким чином, у стратегічному сенсі можна говорити (стосовно міста – ландшафтного феномену розселення) виключно як про цілісне (багатоаспектне синтетичне) містобудівне ландшафтне планування (рос. – "градо(по)строение") що базується на результатах фундаментальних містобудівних досліджень [20]. До того ж, у свою чергу, "будування" споріднено (за націлюваністю і смислом дії) з поняттям "(з)добування" (extraction) і "зародок-початок" (primordium) – тобто з походженням речей, а також їх зародженням (generation, initiation) та становленням (becoming, in the process of settling-stabilizing). Більш складним є розуміння неадекватності судження стосовно того, що планування це "розроблення" планів (як й проєктування – проєктів). Але це змістовно за сутністю діяльності (миследії) не так. "Розроблені" (як вихідні опорні "конструкти-начала") "плани", "проєкти", "програми", "прогнози" є змістовні зародки – продукти попередніх науково-прикладних технологічних "модельних" рішень (іноді як "зразків", "еталонів", "прототипів") щодо походження, зародження та становлення феноменів дійсності. Область (сфера) розроблення-створення та прийняття таких рішень має назву "плотинг" (plotting), що здійснюється у режимах дії (автопоезису)

трансцендентних планувальних технологій. Арістотелем було вдало сказано: "Ми створюємо міста, а міста створюють нас" (цит. по [24, с.697]). О.П.Ковальов так розгортає цю думку: місто це не соціум у середовищі, а щось більше, тут середовище і людина повинні бути органічно об'єднані в єдність; місто як концентрат буття постійно робить відбір людини майбутнього; еволюція міст – це еволюція людини, еволюція суспільства [24, с.701,702].

Й це питання фундаментальної містобудівної теорії та основ і цілей існування архітектурно-містобудівної сфери, засад і змісту синтетичної нормативної бази планувального управління і містобудівного ландшафтного планування як його ключової ланки. Досить характерно, коли О.Л.Ейнгорн у свій час полемізував з прибічниками розосередження міста, перетворення його у сукупність супутників навколо історичного центру, він пропагував ідею компактного міста на його історичній основі й писав: поза зв'язку з величезною забудованою територією вирішити проблему міста було б утопічно [25, с.100]. Необхідно "розглядати план міста не як просту суму його окремих елементів, а як складне їх діалектичне поєднання, у якому окремі норми для відмежованих елементів плану міста можуть видозмінюватися під впливом загальних синтетичних норм [і універсального інструменту управління розвитком містобудування] планування міста в цілому [25, с.102]. Цікаво, що у свій час на перший погляд правильні уявлення декларувалися стосовно змісту поняття "міське середовище" як сфери взаємодії трьох основних компонентів: природного чи природно-кліматичного середовища, штучного чи матеріального середовища і населення [26,с.10]. Але фактично розроблялися лише питання (факторної оцінки території Києва) тільки стосовно стану та заходів щодо "оздоровлення зовнішнього середовища" (фактично – фізичного природно-штучного середовища). Такий компонент міського середовища як "населення" залишався поза будь-яким аналізом та оцінкою й міркувалося, очевидно, як певна числова складова одиниць вимірювання [26, с.26 – 46]. Разом з тим в основу відомої теорії етапного формування і еволюції міських поселень (екістики) К. Доксіадіса у 50 – 60-х роках ХХ ст. закладено, як наголошує Ю.І. Стадницький, п'ять універсальних принципів, що використовуються при розробці містобудівних (у т.ч. регіональних) програм, згідно з якими людина (додамо – фактор населення!) намагається: 1) до максимуму звести свої потенціальні контакти з довкіллям; 2) до мінімуму звести свої енергетичні, просторові та грошові витрати; 3) оптимізувати свій "захисний простір" у будь-яких час і в будь-якому місці; 4) оптимізувати взаємостосунки з іншими елементами своєї сфери життя, яка включає природу, суспільство, споруди всіх видів і взаємозв'язки їх із дорогами й комунікаціями; 5) досягти синтезу всього вищезгаданого у плануванні міст. Очевидно, що всі ці принципи є сферою

планування територій [27,с.60]. І тут необхідно згадати глибокі за змістом тези О.Г.Габричевського стосовно того, що "гносеологічний дуалізм" (за О.Г. Раппапортом) – принцип, який розділяє єдине буття на протилежності і досліджує буття як прояв боротьби цих протилежностей – веде у безвихідь, глухий кут через односторонню моністичну онтологію і гіпостазування [надання самотійного буття одній з непримиримих сторін]. Динамічний простір є протяжна стихія кожного живого руху.... Виділений аналізом з цілісного нерозділюваного творчого акту, він – вічний безперервний рух і динаміка за перевагою (додамо – тобто один з трансцендентних ресурсів психофізичного ландшафтного втілення форм-логосів) [28, с.86,87].

Для подальшого розгортання нашого дискурсу відтворимо конструкцію та зміст трьох смислосначенєвих конфігуративних матриць (розроблених нами в [20]), що задають ключі та дороговказ наступного розкриття сутності теми нинішнього дослідження та обговорення контексту її вирішення (див. таблиці 1, 2, 3).

На цьому шляху знадобляться важливі напрацювання та погляди планувальників різних років, що мають неординарне значення (змістовні цитати мудрих і практичних людей наведені й в інших частинах нашої публікації). Тут звернемо увагу на судження розробників концепції (плану) Великого Парижу Ж.Нувеля (AJN) і компанії AREP, що передбачають збереження і поповнення великих озелених територій як засобу терморегуляції міста, а також улаштування периметральної ("пограничної") смуги 100-метрової ширини й приведення у дію "Закону недоторканості зеленого поясу", у межах якого будуть розміщуватися ліси, парки, місця відпочинку, сади, оранжереї, велосипедні доріжки, пішохідні стежки [29, с.112]. Потрібні більш витончене регулювання, нормування і регламентування пограничних місць "пограничних територій" та місць інтерференції міських і сільськогосподарських земель з перетворенням останніх у периметральні зони відпочинку та прогулянок і створенням зон "енергетичного сільського господарства" [29, с.114]. Що характерно, Л.Кібл у свій час відзначав, що усі види озелених територій ("відкритих просторів") необхідно використовувати [зокрема] у якості розрива – між головними магістральними дорогами і житловою територією, а також між житловою територією і землями сільськогосподарського призначення задля того, щоб звести до мінімуму ту шкоду, яку спричиняє останнім міське населення [30, с.100]. Ми вбачаємо тут вихідні ознаки реальної складності феномену зеленої зони та архітекtonіки її розвитку.

Таблиця 1 (матриця "А")
Трансцендентний смислослаженнєвий метричний континуум експлікаційного виразу формовілення та когерентного становлення речей дійсності розселення
(процесо- середовищних референтів цілого)

Апріорні інваріантні сутнісні смисли диз'юнктивного континуума цілісних одиниць формовтворення Абсолютного Софійного начала (усії Замислу)	Комплекси (ємність) варіаційних логосо-семантичних інтенційних значень, що розгортаються (принцип алеаторики) як екзистенціали та метрики гетерогенних феноменів дійсності			
	вимірів ідентифікованого здійснення цілого – рефлексивно-конт-рольованого розгортання атрибутивних ресурсів	маркерів ходу реплікації цілого – варіативного циклостадійного одухотворення атрибутів топоформних речей дійсності	дієвих чинників становлення цілого – телеологічного розгортання фрагментно-сполученого цілєдосягнення	критеріїв оцінка ходу втілення цілого – оперативного циклостадійного здійснення фрагментів
Іменовані форми-логоси та їхні значимі складові (атрибути) ентелехії (циклостадійної здійсненності)	Життєва циклічність та стадійна атрактивність (серія композиційних способів та прийомів надпоетики)	Активність (генетична значимість) затребуваної місії спадкоємної психофізичної екзистенції	Трансфери смислослаженнь (усія -чимбутність) системного породження речей та їхньої узгодженої (ансамблевої консолідації)	Повноти додержання змісту покликання втілення (організаційна ідентичність) – правила нормування
	Довершеність та осмислена цілісність (симбіотична структурна ідентифікованість)			

продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6
Конфігуратор семіотичного (мовного) відтворення	Життєздатність (серія способів та прийомів поезики)	Цінності та відмінності спадкового мовлення (ідентифікації змін)	Констеляція цикло-стадійних змін гетерогенних складових	Стійкого просування цілі замислу (цілісність) – пам'ять культурних цінностей	Стійкість та варіативність, завершеність і (а)симетричність
Програма субстанційного розвитку	Уміщаюча здатність (серія способів та прийомів архітектоніки)	Коди і переваги спадкових якостей (відчуття властивостей)	Алгоритми набуття властивостей гетерогенних складових	Гарантованої безпекової відповідності (комфорт) – навик гігієни	Вибірковість та досяжність, кінцевість та етапність
Прообраз просторового формування	Несуча здатність (серія способів та прийомів фігуралістики)	Напрямки та мотиви спадкового позиціонування (відчуття будови)	Сценарії упорядкування будови фрагментів	Достатньої єдності ситуації (образ) – стиль естетики	Сумісність та розповсюдженість, протяжність та ритмічність
Потенціал темпорального функціонування	Дієздатність (серія способів та прийомів темпоралістики)	Імпульси та потреби спадкового гетерозису (відчуття функцій)	Кваліметрія замірів (прояву) функцій звершення фрагментів	Адекватного надійного існування (тонус) – статус етики	Вартість та тривалість, довготочасність та швидкість

Примітки

Матриця "А" може розглядатися як *плотинг-формат* змісту завдання на розробку технологічного забезпечення досліджень та моделювання містобудівних рішень генерального стратегічного планування феноменів дійсності розселення. Задача практичного застосування – активізація діяння ланок креативно-дослідницького підходу, складових планувального управління професійного семантико-змістовного контуру (ядра) сфери архітектурно-містобудівної діяльності.

Таблиця 2 (матриця "Б")

Іманентні градієнти та способи (ре)трансляції, розгортання та екзистенційного "розрахування" (факторно-режимного поля) ідентифікаційних смислів та комплексування значень здійснення форм-логосів дійсності розселення

Трансцендентні символічні управлінські засади (трансферу усії) кон'юнктивної оптимі- зації мережових параметрів "положення" атрибутів ландшафтних феноменів розселення	Систематика рекурсивно-імплікативних (релевантних груп) значень ейдос-феноменологічних характеристик містобудівних об'єктів (ландшафтного цілого) на основі маніфестації регулятивно- операційної роботи (принцип суперпозиції) складових логос-системного механізму			
	Структура (корелянт конфігуративної зв'язки "Трамастика – Слово")	Генезис (корелянт конфігуративної зв'язки "Логіка – Знак")	Організація (корелянт конфігуративної зв'язки "Гармонія – Голос")	Композиція (корелянт-оператор, технологічний "акцептор" Конфігуратора)
1	2	3	4	5
Породження та умов просування процесів функціонування: параметри збалан- сованості середовища – профілі, поведінка та напруженість функцій (темпоральні радикали економічного управління)	Бюджети розподілу часу (легкість перебування у часі дій): періоди та комбінаційна насиченість функціонального проявлення, спеціа- лізація потенційного призначення компо- нентів середовища та їхніх	Тривалість періодів напруженості, довер- шеності та інтенси- фікації використання часу та проявлення функцій: об'єми і вибіркові якості потреб, що реалізуються, типологічні шкали взаємодоповнення,	Психофізичний тонус поточно-локусних функцій (економічно- часова інстанція – вид та збалансована послідовність освоєння і використання): інтенсивність, тривалість і швидкість здійснення функцій	Адаптування функцій (нормуючі співвідно- шення кластерів існу- вання, часові інтервали синхронізації оцінок розгортання потенціалів функціонування – циклоперіодизація): спеціалізація або інтеграція функцій, тривалість,

продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
	локаційних мереж	видового різнопрофільного використання та комбінування патернів активності	(рівні реалізації потреб), шкали таксономічної диференціації та ємності ландшафтних одиниць	балансування та агрегування діяльних потоків ландшафтного ареалу певного профілю, ємнісного та вартісного потенціалу
Породження та умов просування процесів формування: параметри пропорційності середовища – склад, пластика та пружність будови (просторові радікали соціального управління)	Модулі розмірності простору (доступне різноманіття простору дій): геометрія та ритмика вичленування одиниць ландшафтного комплексу та каналів циркуляції речових і енергетичних потоків та утворення гетерогенних територіальних мереж	Активізація висоти узгодженості ритмів розташування, пульсації елементів простору та виявлення будови: зони зародження і поширення діяльності природних, техногенних і соціумальних сил, шкали вираженості історичного визначення фрагментів середовища	Психофізичний образ густотно-розподільної будови (соціально- просторова дистанція – орієнтаційні зразки та стандарти освоєння та використання): рівні і метрики районів агрегування та взаємодії компонентів ландшафтів різної інтенсивності, шкали таксономічної розмірності ландшафтного цілого	Співвимірювання будови (орієнтуючі фігури, стандарти, зразки ситуації – просторові межі-шлюзи сумісності сценаріїв розгортання прообразів формування – циклоритмізація): протяжність і сумісність простору цілісних ландшафтних фрагментів з визна- ченою модуляцією та домінуючим складом і мотиваційним впливом

продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
Породження та умов просування процесів розвитку: параметри стабільності-зрілості середовища – ознаки, щільність та кондиції властивостей (субстанційні радикали (екологічного управління)	Бонітети якості "матерії-речовини" (комфортність занурення у субстанцію дій): інтервали (фази) і відповідні набори (асортименти) станів ландшафтних одиниць, умов і черговості проявлення та комбінування мереж якісного збагачення складових середовищних фрагментів	Настання фаз адекватної насиченості субстанційних компонентів та певної стабільності походження і появи властивостей: етапи зближення або розходження фазових властивостей, досягнення якісних порогів ("фазових переходів") стану ландшафтних одиниць у межах нормативної шкали	Психологічний ко-форт персоналізовано-адаптаційних властивостей (екоречовинна субстанція – якісно вибірково-спосіб та процедури освоєння і використання): діапазони атрактивності, адекватності і динамічності збалансованості районів замикання різних циклів діяльності, шкали рівнів (шарів) історичної диференціації середовища	Санація властивостей (оздоровчі еталони, реєстри відповідності, матеріальні шви-мембрани-цезури декодування алгоритмів розгортання програм розвитку – циклофазис): вибірковість еталонних типологічних властивостей і таксономічних ознак утворення цілісних ландшафтних ареалів, імовірність і тренди досягнення екологічної рівноваги
Породження та умов просування процесів відтворення: параметри автентичності середовища – вибіркова (варіативна)	Локуси та мережі артикуляції мови (речей) морфофрагментів (семіотична співмірність з мовою дій):	Здійснення циклів досягнення еволюційної цілісності (ідентичності) мовного виразу цілого	Духовно-семантична цілісність ідентифікаційно-закономірних змін (планувально-мовна констеляція –	Селекція спрямованих змін ландшафтного цілого та його фрагментів (іменовані риторичні стратегічні операції ціледосягнення, мовні

продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
інтенсивність, ідентичність, самоцінність і стійкість закономірних змін (рідикали планувального управління)	міра циклічного з'єднання комплексних (багаторусних) одиниць, ланок, вузлів і комунікаційного каркасу ландшафтних організованих різного призначення та доречного використання (планувальне армування)	та семіотичної вивершеності змін: міра типологічної своєрідності, різноманітності і послідовного становлення зон поширення та диференціації спадкових (спадкоємних) якостей ландшафтного цілого (планувальне зонування)	варіативно-стійке цільове призначення і цінності використання): міра розповсюдженості і рухливості територіальних меж, рівень інтенсивності і градієнт направленості усередині та між-сільових взаємодій районів культурно-історичної трансформації ландшафту (планувальне районування)	семіотичні сигнали-фермати коригування роботи конфігуратора відтворення – цикло-епітаксія): міра стійкості, ідентичності та містобудівної ефективності циклостадійної (транс)формації ландшафтних ареалів розселення, когерентності режимів планувальних взаємодій та гетерогенної консолідації (симбіозу) цілого (планувальне консолідування)

Примітки

Матриця "Б" може розглядатися як методолого-технологічний абрис і тезаурус принципового змісту розроблення генеральних стратегічних планувальних рішень, а також як тематична область відповідних містобудівних прикладних досліджень. Задача практичного застосування – активізація діяння ланок рекурсивно-дослідницького підходу; складових планувального управління, містобудівної дослідницької освіти професійного семантико-змістовного контуру (ядра) сфери архітектурно-містобудівної діяльності.

Таблиця 3 (діалог матриць "А" – "Б")
Креативно-рекурсивні планувальні смислозначеннєві горизонти експлікації культурних форм і здійснення феноменів дійсності розселення

Трансцендентний смислозначеннєвий континуум становлення атрибутів цілого (категорії первинних референтних вимірів)	Іманентні комплекси значень технологічної трансляції апріорних смислів атрибутів формовтілення і трансмисійної сигніфікації предикатів стану речей-феноменів (цілєдосягнення місії)			
	складових логос- системного механізму (композиційний агрегат)	технологічного змісту втілення (типи взаємодій)	складових відмінності означення (типи регулювання)	складових цінності уречевлення (спадкоємні реєстри)
1	2	3	4	5
Конфігуратор (мовний, семіотичний ресурс – констеляційні серії)	Планувальна композиція семіотичного вираження	Поетика відтворення (планувальні взаємодії та ефекти) – процесинг конфігурування умов гармонічної дії	Цикли просування цілей (апперцепція завдання регулювання змін – своєчасності/ випереджуваності)	Ідентифіковані (смісло) значення закономірних змін (стійкість і адекватна варіативність) епітаксії середовища відтворення
Програма (субстанційний ресурс – алгоритмічні серії)	Латентна композиція субстанційного вираження	Архітектоніка розвитку (екологічні взаємодії та ефекти) – процесинг конфігурування умов оптимальної дії	Фази просування відповідності (рецепція завдання регулювання стану властивостей – поширеності/ ексклюзивності)	Благосприятливі передпризначення ознак властивостей (вибірковість та динамічна досяжність) відповідного середовища розвитку

продовження таблиці 3

1	2	3	4	5
Прообраз (просторовий ресурс – сценарні серії)	Просторова композиція просторового вираження	Фігуралістика формування (соціальні взаємодії та ефекти) – процесинг конфігурування умов доповнюючої дії	Ритми просування ситуації (перцепція завдання регулювання упорядкування будови – мозаїчності/спряженності)	Послідовні визначення складу будови (розповсюдженість і цільна сумісність) та припасування фігур середовища формування
Потенціал (часовий ресурс – кваліметричні серії)	Функціональна композиція темпорального вираження	Темпоралістика функціонування (економічні взаємодії та ефекти) – процесинг конфігурування умов мінімальної дії	Періоди просування існування (інтроспекція завдання регулювання насичування функцій – локальності/диверсифікованості)	Згрупованого призна-чення профілю функцій (тривалість та опти-мальна вартість) середовища без-конфліктного функціонування

Примітки

Діалог матриць "А" – "Б" (у низки варіантів діалогового конгруентного режиму) може розглядатися як змістовні репери-вектори тематизації актуальних фундаментальних містобудівних досліджень. Задача практичного застосування – активізація діяння ланок креативно-рекурсивного дослідницького підходу, складових планувального управління, філософсько-містобудівної дослідницької освіти, рефлексивно-критичного супроводу професійного семантико-змістовного контуру (ядра) сфери архітектурно-містобудівної діяльності

Обкреслені вище проблемні ситуації пошуку технологічних і методичних способів гармонізації співіснування та поєднання (семантичного стягування-контракції) гетерогенних компонентів середовища розселення, а також тетичний зміст смислозначеннєвих конфігуративних матриць планувальних технологій демонструють принципову неможливість застосування спрощених, гранично редукованих та легковажно поширених підходів ("доктрин"), які групуються (у тому числі) навколо гасла "за стійкий розвиток" та подаються у якості уявної панацеї для вирішення фундаментальних проблем дійсності розселення. До більш детальної оцінки дієвості таких "доктрин" ми іще повернемося надалі, а поки ще розглянемо у "розрізі" ключові положення ґрунтового підручника з питань "стійкого розвитку" за авторством міжнародного колективу фахівців [31].

Розпочнемо як би з кінця: примітною (але випадковою) помилкою у тексті заголовку завершального розділу (названого "замість закінчення"), який надрукований (сторінка 16 "Змісту") є таке: "Чи стане стійкий розвиток системним антрактом людської цивілізації?". Й як свідчить заголовок самого тексту цього розділу мова йде, звичайно ж про "системний атрактор". Але таким є не якийсь "стійкий, сталий розвиток", а саме логосистемний механізм експлікації ідеальних культурних форм феноменів дійсності розселення (про що ми постійно говоримо). Інакше усе закінчується дійсно "антрактом"! [31, с.1095]. Тому вельми розмиті трактування "соціально-економічного потенціалу" як "резервів суспільства", як "здатності проробити з розумом корпоративної роботи" і як "механізм, який прийнято пов'язувати з Божественною Трійцею [31, с.1096], хоча необхідно говорити про епістемологічні теоретико-методологічні основи та арсенали адекватного знання. Такі поспішні, не глибоко пророблені узагальнення та трактування трансцендентно-іманентних засад здійснення цивілізаційної дійсності розселення потребують визначного переосмислення (про що здогадуються і деякі автори підручника). А стан алармістської паніки, коли "немає часу на апробацію тільки що поставшої концепції ["стійкого розвитку"] і навчати та навчатися доводиться з листа..." [31, с.19] не може бути поділений й є таким, що не сприяє рішенню навіть простих завдань (тим більш з вузьких економіко-центричних позицій багатьох авторів), і тому має бути заміщений послідовними розробками прикладних (опорних) філософських уявлень. Нагромадження значної кількості емпіричних даних, описів спостерігаємих станів та використання фраз на кшталт "треба чогось більше/менше", "треба щось обмежити/додати" є вкрай беззубою "стратегією" із слабкою надією на виховання, переконання і освічення людини (тим більш як "біо-трудо-соціолюддини") при кашоподібній плутанині щодо "функцій природи відносно

до людини" [31, с.71]. Різноманітний за складом матеріалів та широти охоплення тематизмів даний підручник (по замислу) пронизаний "мантрою" про сумативність екологічної, економічної і соціальної описових складових реального феномену розселення, який безпідставно позначається слабоартикульованою біркою "стійкий розвиток" (чи "підтримуваний розвиток").

Проілюструємо сказане рядом прикладів – суджень самих авторів згаданого підручника: системне узгодження та збалансування трьохскладових [економічної, соціальної, екологічної] – задача величезної складності [31, с.278]; створити досконалу систему оцінки, контролю і моніторингу [агрегованих індикаторів] у контексті стійкого розвитку навряд можливо у принципі [31, с.261]; й важливий висновок (С.М.Шевченко) – "Не може частина управляти цілим. Природа постійно дає нам зрозуміти, що ми не володарюємо над нею, щоденно указує нам, що без пізнання її законів і правил, без підпорядкування їм, людина слабка, безпорадна й немає майбутнього" [31, с.338]. І додамо – усе це вимагає, знову повторюємо, розроблення та застосування інтегральних містобудівних рішень безперервної дії з використанням логос-системних трансцендентних планувальних технологій. Відсутність фундаментальних теоретичних розробок і синтетичних методологічних засобів містобудівного перетворення дійсності не може замінити навіть значна сукупність емпіричних "основних закономірностей" функціонування і взаємодії організму з навколишнім середовищем, функціонування екосистем (?), динаміки екосистем, закономірностей систем "людина-природа" (із колекції М.Ф. Реймерса [32, с.144–168]), а також подібне нагромадження (без логіко-семантичної конструктивної, операційної зв'язаності) із "основних закономірностей соціальної екології" і "закономірностей природокористування і охорони середовища життя" [31, с.407 – 422]. Не є продуктивним й пряме (сліпе) запозичення відомих синергетичних законів (і "параметрів порядку") фізики газів та їхнє трактування у якості "регуляторів соціоприродного розвитку", характер яких передбачає "можливість людського втручання у процеси самоорганізації" [31, с.1036]. Тут абсурдно не тільки "втручання в самоорганізацію", а поспішне наділення універсуму "законами синергетики" (як раніше віра у "системні закони"), що дозволяє людству мовби проявляти "свободу своєї волі", щоб сприяти деякій "глобальній тенденції розвитку" – мало того, що Свобода завжди передує волі, але головне – усі "глобальні тенденції" мають трансцендентне походження й є результатом дії механізмів експлікації культурних ідеальних форм дійсності, наслідком чого й постають синергетичні і синкретичні феномени, закони та закономірності реального світу.

Як potwierдження вище сказаного існує вдале висловлення Е.Г.Братута: "Сьогодні назріла потреба відродити поняття мудрості як форми світогляду, способу осмислювання діяльності та рішення практичних задач на основі гармонічного з'єднання досвіду і розуму. Єдність фізичного і духовного життя – це об'єктивний закон гармонії, порушення якого спричиняє екологічну і соціальну кризу" [31, с.882]. Й мовби вторує йому І.К.Бистряков, який висловив таку думку: "Ми повинні розглядати смисли у контексті не тільки емпіричної (чуттєвої, фізичної) реальності, але і у площині її позаемпіричної (понадчуттєвої, метафізичної) й тим більш надемпіричної (містичної, трансцендентальної) парадигм" [31, с.948]. Тому усі міркування "про планування сталого розвитку у будь-якій із сфер" навіть із залученням зарубіжного (спрощеного, "типового") "циклу планування" якихось анонімних "Теллус консультантів" для неосвічених чиновників (адже Теллус – богиня Землі!) є чергова профанація та даремний замір, що є зручним тематизмом для рапортів від влади, мовби згідно з вимогами ЄС. Тут важливо навести небуденний коментар наукових редакторів до одного із розділів (№13, автори П.Шищенко, О.Дмитрук) видання (компілятивного за задумом) "Київ як екологічна система", де розглядалися протиріччя між економічними й екологічними потребами людей і проблеми взаємодії Міста і Природи у контексті "охорони природи міста" та "концепції стійкого розвитку" – такого "надзвичайно розпливчатого підходу, що не визначає, яку ж природу треба охороняти у місті або ж від міста" [33, с.282,283]. Так ось коментар до цього підходу такий: "Щодо "концепції сталого розвитку", то її, на наш погляд, варто розцінювати лише як застережний засіб, підкинутий посткомуністичному середовищу мудрими західними політиками. Їхня мета – зосередити зусилля нових незалежних держав на дотриманні стабільної політичної, військової, міжетнічної ситуації на теренах однієї шостої земного суходолу. Нічого схожого із загостренням екологічної обстановки в умовах дво-, триразового зменшення обсягу промислового та сільськогосподарського виробництва у цих державах не відбувається (за винятком окремих прикладів, що стали наслідками "хазяйнування олігархів...") і "концепція сталого розвитку" даремно набула такої популярності серед природознавців. Насправді, це – типовий приклад політичного гасла, а не наукова концепція, що здатна зробити вагомий внесок у розвиток наук про Землю" [33, с.283].

Не випадково стосовно цього "гасла" (що не призводить до будь-яких реальних конструктивних рішень на тлі добродесних побажань) та спроб вигадати ще й "просторовий сталий розвиток" (подвійний семантичний покруч) [31, с.920 – 924] було висловлено такі судження. Л.Хенс: "План виконання рішень Всесвітнього саміту [Саміт Землі – 2002 щодо стійкого розвитку] в

Йоганнесбурзі" не можна назвати вражаючим документом [як й усі попередні] – спостерігається сполучення політичних декларацій, напрямів розвитку і засобів реалізації, загострення уваги на певних розділах [31, с.124]. Р.О.Перелет: "Поки що не удається виробити загальноприйнятого визначення стійкого розвитку. Визначення Комісії Брундтланд широко прийнято як найменше спірне з усіх, але воно швидше відображає стратегічну ціль, ніж указує конкретний шлях для практичних дій" [31, с.136]. Й тут можна додати – такий шлях неможливо установити очевидно у рамках спрощеного, поверхневого емпіричного підходу щодо розуміння та (узгодженого з ентелехією Задуму) управління складними феноменами дійсності без розробки фундаментальних теоретичних основ (приклад – характеристика ключових "проблем" досягнення "стійкого розвитку" [31, с.257]). Ще одна думка (Л.В.Жарова): на сучасному етапі потрібне "переосмислення та змістовний розвиток усталених термінів, встановлення взаємозв'язку між ними, адже змістовне наповнення ряду понять дозволить сформулювати новий стратегічний вектор розвитку... не тільки цілого, але й окремих частин" [31, с.934]. Однак й тут доводиться заперечувати – переконання автора даної, правильної за суттю тези що, "постійність" мусить розглядатися як одна із позицій просторового підходу який дозволить найбільш повно врахувати усі (?) процеси і зв'язки на різних рівнях та адекватно оцінювати їхню значимість для забезпечення стану стійкості (у стилі новомодної глупоти "просторового розвитку" та до того ж з "імплементациєю" сумнозвісної СЕО та її "принципів упровадження" в практику державного прогнозування та соціально-економічного планування [31, с.928 – 933]) є кроком назад (у "глухий інтелектуальний кут") від заявлених Л.В.Жаровою положень. Й тут І.К.Бистряков ніби підказує: "Для одержання адекватних оцінок подій, що відбуваються, на основі синтезу природознавчого, гуманітарного і технічного знання потрібен вже інструментарій, що виходить за межі наукового (формально-логічного) мислення" [31, с.948]. Тобто, поки не буде поставлено на державну основу справу безперервного стратегічного містобудівного планування і планувального управління, прогнозування та програмування (та відповідного розроблення фундаментальної містобудівної теорії) як місця зборки мислєдїяльних зусиль (та синтезу знань і уміння) щодо відродження та поступу країни. Й тому вкрай необхідно уникати односторонніх теоретичних уявлень та спрощених чи навіть безперспективних управлінських рішень з використанням обмеженого кола знань (тим більш описового природознавчого характеру). Наприклад, як відмічав М.В. Кузьмін, відомі погляди про пороги зросту чисельності популяції, що визначаються "екологічною нішею" у моделі "автокаталітичного росту з насичуванням", викликали у багатьох вчених

"мальтузіанські настрої", що набули усталеного поширення завдяки працям Римського клубу. Перенаселення й нібито пов'язані з ним проблеми – зниження рівня життя населення, вичерпання ресурсів, забруднення середовища мешкання – породили суспільну, "вахштумфобію" (страх росту) [34, с. 24,25].

Тут також заслуговують на увагу наступні тези Ф.І.Гіренка: проєктивний синтез уявлень про природу і людину у процесі створення середовища її існування пов'язаний з парадоксом – природознавство починає "захоплювати" зміст зв'язків природи і суспільства у якості свого об'єкту не відробивши проєктивні методи синтезу різних предметних знань, тобто не відробивши інженерного знання (додамо – усього корпусу планувально-містобудівних знань та умінь!), не зважаючи на залучену "системну методологію" й "міждисциплінарність", що закінчується цілком "дисциплінарними теоріями". У [справжньому] проєкті, в реалізації проєкту, пов'язуються різні дисциплінарні теорії й у ньому залишається місці також опису цілей людської діяльності. З усього видно, що проєкт мусить тлумачитися не у плані розрізнення фундаментальних і прикладних досліджень, не як долучення знань до наступних потреб людини і виробництва, а як реалізація постдисциплінарного масштабу встановлення істини [35, с.118–119].

Й щоб не було ніяких ілюзій стосовно "конструктивності" чи хоча б будь-якої реальної корисності від застосування учепливих шаблонних ("системних") ідей так званого "сталого розвитку" (про що вже говорилося не одноразово) наведемо авторитетну історико-аналітичну думку Е.І.Колчинського: практично немає факторів, які можна було б зарахувати до числа "розумно контрольованих" і спрямовуючих еволюцію у потрібну для нас сторону. Навпаки [діяння людини] провокують еволюційні перетворення, близьколежачі (не кажучи вже про віддалені) наслідки яких завбачити практично неможливо (цит. по [36, с.133]). Відразу необхідно додати – дана теза абсолютно правильна із поміткою – коли ігноруються трансцендентно-іманентні універсальні дії логос-системних механізмів здійснення ландшафтних феноменів дійсності розселення. Й нарешті важливий висновок автора вищезгаданої праці М.Ю.Келігова: "Ідея сталого розвитку у сенсі "збалансованого соціоприродного процесу, що діється без криз і катастроф" – це ілюзія на підставі відсутності такого розвитку у дійсному світі" [36, с.151].

Тому непорозумінням є розгляд "розриву між містобудівною документацією і стратегічними документами" як реальної проблеми, тим більш коли "стратегіями" часто-густо називають деякі, як правило, галузеві розробки (економічні, екологічні, соціальні) щодо певних "намірів" влади чи "побажань" територіальних громад на період до 5–7 років (а це фактично "царина" Програм реалізації саме містобудівної стратегічної документації усіх управлінських

рівнів у тому разі коли програмування базується на адекватних теоретико-методологічних засадах), що дублюють радше відомчі поточні завдання чи загальні директиви чиновників ЄС. Це стосується і т.зв. декларативних "стратегій сталого розвитку суспільства" (широко відомих "колекцій" доброчесних гасел і побажань) як інструменту політики популізму із спробою поставити такі ерзац-стратегії попереду містобудівних документів стратегічного планування [37, с.384]. Й тут є реальна проблема розуміння того, що саме містобудівне планування (у контексті планувального управління) і є за онтичною сутністю генеральною стратегічною діяльністю суспільства, а його результати – базовою стратегічною документацією довгострокової чинності стосовно усього комплексу аспектів життєдіяльності природних, техногенних і соціумальних складових цивілізації в їх синкретичній єдності. Ми тут говоримо про розробку стратегічної містобудівної документації в культурній нормі професійної мислєдіяльності, а не про фабрикацію псевдодокументації зі схожою назвою, тим більш під маркою "просторового планування", у якій з наміром ігноруються теоретичні основи і сутність справ і завдань стратегічного планування.

Звідси непоодинокі спроби "впровадити" декларативні принципи "стратегії сталого розвитку" у сучасне містобудування, чи якось узгодити такі "принципи" з містобудівною документацією шляхом "примовляння" побажань – а це, як вже говорилося раніше, дорога в нікуди, до подальшого загострення проблем та культурного занепаду. Про це може свідчити й трактування змісту "понятійного апарату" з черговою спробою підмінити знову ж містобудівне планування (коли б тільки його фейкові версії) спаплюженим "просторовим плануванням" чи імітаційно-маніпуляційним його дублікатом – "інтегральним плануванням", а також застосувати безтурботно антикультурний покруч-нонсєнс "просторовий розвиток" [37, с.387–390]. Усе це й визначає управлінську катастрофу і, отже, хибні пропозиції (обумовлені в тому числі незнайомством з позитивним практичним досвідом містобудівного планування та проєктування) щодо "пов'язування" містобудівних рішень з "принципами стійкого розвитку" (тут вже без коментаря) та узгодження таких рішень з положеннями чинного законодавства. А хіба хто проти? Біда у тому, що за останні роки багато положень нормативно-правової бази було спотворено і викривлено (про що вже було сказано вище) на замовлення та задля одержання неправомірного зиску лобі різного сорту партійного "забарвлення". Подавці вищезгаданих пропозицій попадають у "ловчу яму" маніпуляторів від влади, які мають за мету надавати пріоритету "рішенням з землеустрою" над містобудівними рішеннями для створення мов би правових умов легалізації численних земельно-будівельних зловживань.

А чи може бути корисним світовий досвід містобудівного планування щодо вище розглянутих проблем? Очевидно не усякий, хоча необхідність таких досліджень для удосконалення засобів планувального управління сумніву не викликає. Але у фокусі тематичної уваги частіше за все постають питання "ефективного керування інфраструктурою" з використанням технологій "розумних міст", "концепції сталого міста", "інтегрованої транспортної політики" і "екологічної урбаністики" (наприклад [38, с.345–347]). Й це за суттю стосується технічної "підкладки" (супроводу впровадження) практичної реалізації містобудівних планувальних та проєктних рішень щодо побудови (чи банального "покращення" існуючої) інженерної, транспортної, промислової, зеленої (тут про розвиток "зелених зон", екологічної інфраструктури та житлової забудови), а "інноваційні рекомендації" є вже давно і широко відомими постпланувальними і постпроєктними завданнями реалізації містобудівних рішень для міських служб та департаментів, для яких інтереси фокусуються на повсякденному "керуванні експлуатацією об'єктів міської інфраструктури", а не на нових ідеях і новаціях містобудівного планування. Але як справедливо пишуть автори даної статті "міста потребують комплексного підходу до вирішення зазначених проблем" [38, с.348], а це можливо лише при безперервній розробці документів і засобів генерального стратегічного містобудівного планування – теорія, методологія і технології цієї базової містобудівної діяльності усе ще залишаються за рамками досліджень подібного напрямку.

Разом з тим у якості певного позитивного прикладу можна розглядати досвід включення загальних положень Концепції адаптації до змін клімату (як "кліматичну стійкість") у міському плануванні м.Фрайбурга [ФРН] коли (за UN-Habitat) "кліматично стійкий підхід [resilience, у більш ємному перекладі – пружність, еластичність, швидка відновлюваність] наголошує на міському плануванні надійної інфраструктури та гнучких міських систем [механізмів], які можуть витримувати мінливі кліматичні умови, а також розвиватися, забезпечуючи довгострокову функціональність цієї інфраструктури" (цит. по [39, с.356,357]). Цей підхід демонструє напрями врахування у міському довгостроковому плануванні "взаємозалежності міського життя та природного світу" [39, с.360] у конструктивний нормативно-правовий спосіб "створення сприятливого середовища" такого планування [39, с.360]. Як відзначають автори даної публікації "наріжним каменем планування адаптації до змін клімату є використання міських кліматичних моделей" (тут додамо – у складі ансамблю стратегічних містобудівних моделей технологічного планувального каскаду!)... що надають "можливості накладати результати [побудови таких моделей]... на стандартні набори просторових даних для виявлення критичних

зон – "гарячих точок" [39, с.362], після детального секторального аналізу яких розробляються індивідуальні плани дій [планувальні рішення] щодо "розвитку міської забудови та дизайну відкритих просторів для пом'якшення теплового стресу та підвищення кліматичної стійкості у відповідних регіонах" (цит. по [39, с.363]). Одним із ключових напрямів для Фрайбурга є захист існуючих, а також [проектування і] створення нових "зелених зон", а також "зелених коридорів", територій "зеленої мережі" і "динамічних водних об'єктів" доступних для населення. Таким чином, цілісний підхід до міського планування [житлових, виробничих і рекреаційних територій], міської архітектури, безперервного моніторингу та відповідного комплексного аналізу є основою (як пишуть автори статті) концепції "дихаючого плану", яка дозволяє періодично переглядати заходи (й додамо – відповідно реалізуючи і "стратегії", і "програми"!)) адаптації та коригувати їх відповідно до змін кліматичних умов, підвищити адаптивність міської політики та швидко інтеграцію нових наукових даних та технологічних рішень [39, с.364,377,378]. На міжнародному рівні вже ухвалено ряд рішень щодо відновлення деградованих чи сприяння захисту неушкоджених природних комплексів. Серед них: Десятилітня програма ООН (2021–2030) відновлення, запобігання порушення, повернення до попереднього стану того, що втрачено стосовно природного середовища; "Стратегія біорізноманіття ЄС до 2030 року. Повернення природи до нашого життя"; Закон "Про відновлення природи" (EU nature restoration law), ухвалений Європарламентом у 2024 році (див. [40, с.82]). Реалізація цих амбітних завдань можлива, без сумніву, на основі розроблення лише містобудівних стратегічних планувальних рішень ареалів розселення різного рівня ландшафтної консолідації. Про це ми ще будемо говорити у подальшому викладанні. Тому ще раз акцентуємо на те, що діяльним трендом теоретико-практичного розв'язання проблематики стійкості розгортання чого-небудь і будь-коли у реальності нашого Світу є не сліпе емпіричне нагромадження "оче-видних" різноякісних невідкаліброваних факторів, "дерев цілей", індикаторів "на усі випадки життя" та купи реактивних заходів щодо нейтралізації негативних наслідків діяльності соціуму, а активування розуміння креативно-рекурсивної буттєвої першооснови (екзистенційних засад реальності, foundation basis for reality) і впровадження логосо-культурної смисло-орієнтованої містобудівної дослідно-управлінської проактивної (сферично-центричної) евристичної діяльності, що оснащується теоретико-методологічними засобами геному трансцендентних планувальних технологій становлення та здійснення феноменів дійсності розселення (симбіозу природно-техногенно-соціумальних складових ландшафтного базису цивілізації).

Продовження буде.

ЛІТЕРАТУРА

1. Экология города: Учебник / Под общей редакцией Ф.В.Стольберга. – Киев: Либра, 2000. – 464с.
2. Кучерявий В.П. Урбоекологія: підручник /В.П.Кучерявий. – Львів: Світ, 2001. – 440с.
3. Кучерявий В.А. Зеленая зона города /В.А.Кучерявий. – Киев: Наукова думка, 1981. – 248с.
4. Дюжев С.А. Проблеми нормативно-правової бази сфери містобудування: що необхідно здійснити для їх вирішення / С.А.Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2018. – Вип. 68. – С.147–158.
5. Методические указания по реконструкции крупных городов. – Москва: ЦНИИГрадостроительства, 1968. – 241с.
6. Давидович В.Г. Вопросы экономики градостроительства в СССР / В.Г.Давидович. – Москва: Гос. издат. литературы по строительству и архитектуре, 1954. – 48с.
7. Давидович В.Г. Планировка городов и районов (инженерно-экономические основы) / В.Г.Давидович [Изд. второе, перераб.]. – Москва: Стройиздат, 1964. – 327с.
8. Методические рекомендации по планировке, застройке, озеленению и благоустройству жилых районов в различных природно-климатических условиях УССР. – Киев: КиевНИИГрадостроительства, 1971. – 296с.
9. Топап С.С., Сингаївська О.І. Визначення функціонально-планувальної організації зони житлової забудови в комплексних нормативних документах / С.С. Топап, О.І. Сингаївська // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2022. – Вип.79.– С.396–405.
10. В'язовська А.В. Методичні засади планувальної організації водно-зелених територій міста: Автореф. дис. ... канд. архітектури: 18.00.04 / А.В. В'язовська. – Київ: КНУБА, 2019. – 22с.
11. Містобудування. Довідник проектувальника. Видання друге, доповнене [За загал. ред. Т.Ф.Панченко]. – Київ: Укрархбудінформ, 2006. – 192с.
12. Феномен соціоприродних систем. Світоглядно-методологічні нариси. Монографія. – Київ: Видавець ПАРАПАН, 2009. – 284с.
13. Falvon A. Pocket parks: an instrument to sew neighbourhoods together / A.Falvon // NATUROPA, 2000. – №94. – P.14–15.
14. Дюжев С.А. Деградація міського ландшафту як наслідок ігнорування та порушення засад планувального управління / С.А. Дюжев // Досвід та перспективи розвитку міст України. Вип.31. Реабілітація міських територій. – Київ: ДП УДНДПМ "ДІПРОМІСТО" імені Ю.М.Білокозя, 2016. – С.142–154.
15. Дюжев С.А. Зміст і значення стратегії генерального планування (до проєкту Стратегії розвитку м. Києва до 2025 року) / С.А.Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2011. – Вип.41 – С.158–174.
16. Дюжев С.А. Генеральне стратегічне містобудівне планування та проблеми планувального управління розселенням (частина перша: як подолати теоретико-методологічну і проєктувально-методичну кризу) / С.А.Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2023. – Вип.82. – С.129–184.
17. Дюжев С.А. Генеральне стратегічне містобудівне планування та проблеми планувального управління розселенням (частина друга: проблеми, перешкоди щодо їх розв'язання, актуальні завдання та технологічні вимоги до змісту містобудівної документації) / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2023. – Вип.84.– С.64–131.
18. Машинский В.Л. Озеленение и благоустройство селитебной территории Москвы / В.Л.Машинский. – Москва: Издательство "Спутник +", 2009. – 398с.

19. Дюжев С.А. Містобудівні проблеми та перспективи зеленої зони м.Києва / С.А.Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2004. – Вип. 19. – С.69 – 80.
20. Дюжев С.А. Смыслосодержательный зміст конфігуративних матриць генома трансцендентних планувальних технологій формовтілення (здійснення) процесо-середовищних феноменів розселення (осмислення теоретико-методологічних засад містобудування) / С.А.Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2024. – Вип. 85. – С.166 – 210.
21. Словник іншомовних слів (За ред. О.С.Мельничука. Видання друге). – Київ: Головна редакція УРЕ, 1985. – 968с.
22. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики / Святослав Караванський. – Київ: Видавничий центр "Академія", 1998. – 712с.
23. Попов Є.Ф., Балла М.І. Великий українсько-англійський словник (3-є вид. випр. та доп.). – Київ, Видав. дім "Чумацький Шлях", 2001. – 640с.
24. Ковалёв А.П. Ландшафт сам по себе и для человека. Монография / А.П.Ковалев. – Харьков: "Бурун Книга", 2009. – 928с.
25. Николаенко Т. Александр Львович Эйнгорн // Архитектура СССР, 1989. – №6 (ноябрь – декабрь). – С.98 – 103.
26. Преобразование планировочной структуры Киева. Современное состояние городской среды Киева и предложения по ее преобразованию по комплексу градостроительных вопросов (методическая записка). – Киев: Киев НИИГрадостроительства, 1973. – 187с.
27. Стадницький Ю.І. Просторова організація систем послуг. Словник-довідник / Ю.І.Стадницький, М.П.Мальська. – Київ: "Центр учбової літератури", 2013. – 270с.
28. Александр Григорьевич Габричевский (1891 – 1968). Проблема архитектурного синтеза как взаимной организации массы и пространства / Архитектура СССР, 1989. – №1 (январь – февраль). – С.86 – 91,128.
29. Нувель Ж. Париж – метрополия: Рождение и возрождение 1001 парижского счастья / Ж.Нувель, Ж.-М.Дютийоль, М.Канталь-Дюпар [Пер. с фр. И.Вознесенского] // Проект INTERNATIONAL, 2011. – №29. – С.108 – 134.
30. Кибл Л. Городская и районная планировка. Принципы и практика планировки городов Великобритании / Льюис Кибл [Сокр. пер. с англ. М.О.Хауке и Г.В.Морозовой]. – Москва: Стройиздат, 1965. – 152с.
31. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: Учебник / Под ред. Л.Г.Мельника и Л.Хенса. – Сумы: ИТД "Университетская книга", 2007. – 1120с.
32. Реймерс Н.Ф. Природопользование: Словарь-справочник / Н.Ф.Реймерс. – Москва: Мысль, 1990. – 640с.
33. Київ як екологічна система: природа – людина – виробництво – екологія. – Київ: Центр екологічної освіти та інформації, 2001. – 316с.
34. Кузьмин М.В. Синергетика – наука о сложном в контексте целого / М.В.Кузьмин // Наука та наукознавство, 1995. – №1 – 2. – С.22 – 33.
35. Гиренок Ф.И. Ускользающее бытие / Ф.И.Гиренок. – Москва: Институт философии РАН, 1994. – 221с.
36. Келигов М.Ю. "Homo sapiens": Преходящий феномен / М.Ю.Келигов. – Москва: Академический Проект; Культура, 2012. – 224с.
37. Кіс Н.Ю. Проблеми інтеграції концепції сталого розвитку в проекти просторового планування в Україні (частина 1) / Н.Ю.Кіс, Г.С.Тютюнникова, М.М.Несух, А.В.Субота // Просторовий розвиток. – Київ, КНУБА, 2025. – Вип.11. – С.383–396.
38. Вяткін К.І. Містобудівне планування: світовий досвід та глобальні виклики / К.І.Вяткін, А.І.Руденко, В.С.Вяткін, Б.В.Підопригора, А.М.Доценко // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2025. – Вип.89. – С.343–354.

39. Кузишин А.С. Кліматична стійкість у міському плануванні: підхід Фрайбурга до концепції адаптації до змін клімату / А.С.Кузишин, І.А.Мартенс, Н.М.Григоращук // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2025. – Вип.89. – С.355–387.

40. Великий Луг чи Каховське водосховище: сучасне бачення / упор. В.В.Колодежна, О.В.Василюк. – Чернівці: Друк Арт, 2025. – 128с.

Dyuzhev Sergii,

chief specialist, Institute of architectural management, Kyiv

THE PHENOMENON OF GREEN ZONE OF CITY (METROPOLIS) AS A JUNCTION AND INDICATOR OF A DEGREE OF DECISION OF THE CITY PLANNING PROBLEMS IN THE STIPULATIONS OF REQUIREMENTS OF CIVILIZATIONAL RENASCENCE FOR COUNTRY (tasks and demands concerning the improvement of the city planning designing and programming of landscape infrastructure, example of Kyiv city)

Part III

The state and problems of city planning normative base concerning forming and development of city green zone and network of various kind of greenery planted territories as its components were observed. In the centre of attention there are changes of normative indices concerning the provision of greenery planted territories, which were included into the preceding DBN (State Building Norms – SBN) "City planning. Planning and building of territories". In the present efficient DBN (SBN) B ("Б") 2.2-12:2019 (in the name of which evidently not accidentally, a title notion "city planning" was lost) the above mentioned indices sustained deterioration.

The necessity of division of meaningful definite (separate) issues the latest version SBN - "Greenery planted territories" and "Recreational territories" and don't link with the concept "landscape", which has a universal character of dimension of the essence of the all city planning objects. Therefore an erosive content of those constituents of chapter 8 of present SBN wants the considerable improvement and disentanglement. So setting rates of phantom "landscape territories" on a level of residential quarters, production and recreational territories is deprived of any functional sense. The considerable divergence with statements of "State sanitary rules of planning and building settlements" (SSR – "ДСП" 173-96) was also admitted when indices of rate setting the specific gravity of greenery planted territories of various purpose in this issue SBN is given within the boundaries of settlement, while in SSR the question is about the boundaries of "covered with buildings part of settlement" – but it isn't all the same.

In this issue is also setting rates exceptionally "time of accessibility to parks on transport (but on which?)" instead of exact determinate spatial indices just as a

spatial location and accessibility (in kilometres), how it is given in the preceding SBN, and differential rate of setting the pedestrian and transport accessibility to greenery planted territories for universal using, which is reflected in SSR. And these are only evident "improvements" (as deteriorations) concerning rate of setting of greenery planted territories (and not only them).

The tendency of permanent reduction of indices (and possibilities) as to planting of greenery on the housing territories for the thorough increase of density of housing building as if for the "effective using" of urban territory on the background of the slogans about "creating of comfortable environment for inhabitation" was followed. A regular defiance of 60,61,62, 63 paragraphs of statute law "About the conservation of surrounding natural environment", the principles of which need an appropriate specific (imperative) regulation and compatible application (using) at the treatment of planning decision and representation in Land and City Planning cadastres was attested. In this context on the significant theses of base law "About regulation of city planning activity", (namely clauses 1,17,24) and also in the content of "Order for treatment, renewal, moving modifications and confirmation of city planning documentation" (2021, 2024 years), namely points 5,22,30,40,63–68,72 – pay attention to this. The conclusion was made: not any attempts to subordinate the city planning sphere and project decision by controversial primitive "surrogates" – as regulation for the distribution of land (the same as "spatial planning") – the source of numerous land-building abuses, what is categorically unacceptable (unsuitable) for a civilized society.

This indisputable fact (as evidence) displays the passed analysis concerning the detailed plan for territories (DPT), which was treated during the last years in Kyiv, when a customer (from a building lobby) demands in the decisions of this DPT to avoid the legal rules of efficient laws and planning decisions of efficient Kyiv's General plan in order to ensure own commercial benefits, he doesn't take into account future negative large-scale results for the existence of Kyiv as urban environment (and first of all its water-green constituent) as suitable for full value living. Among tens of such servile treatments it was particularly extracted for example DPT of area Bykivnya, academ. Glushkova – Zabolotnogo streets, Yagidna street, Sovski ponds, Electris – Naberezhna-Rybalska street, Galernyi island, Pokal and Osokorki-central ekoparks and others. Therefore it defines the necessity of revision and annulment of the unlawful and planning inadmissible commanding decisions and also rules out the analogous in the future.

Moreover, problems arise concerning reinterpretation of the theoretic-methodological and normative-methodical foundation of city planning, exclusion a degradational application (use) inadequate as to sense and meanings of city planning sphere the notions – "spatial planning" and "spatial development" which were

borrowed (without understanding a tragical upshot) from the domain of land using and land exploitation. These notions may be suitable only for a treatment concerning the realization of strategical city planning decisions, but they don't represent the essentiality of such city planning decisions. With the exception of the demands as to establishment of the law and order in the country the attention to the question of treatment of the fundamental city planning theory, basis and content of synthetical normative base for planning management and city planning landscape designing as its keylink. It was exhibited that the popular conception as to "sustainable development" principally can't be the base (all the more as methodical means) for decision of the complicated complex city planning problems, whether even a separate ecological aspects of urban environment transformation.

Key words: state building norms; state sanitary rules; city planning legislation; green zone of city; network of greenery planted territories; city planning designing; General plan for Kyiv city; urban environment.

REFERENCES

1. Ekologiya goroda: Uchebnik / Pod. obshchei redaktsiei F.V. Stolberga. – Kiev: Libra, 2000. – 464s. {in Russian}.
2. Kucheriavyi V.P. Urboekologiya / V.P. Kucheriavyi. – Lviv: Svit, 2001. – 440s. {in Ukrainian}.
3. Kucheriavyi V.A. Zelena zona goroda / V.A. Kucheriavyi. – Kiev; Naukova dumka, 1981. – 248s. {in Russian}.
4. Dyuzhev S.A. Problemy normativno-pravovoi basy sfery mistobuduvannia: shcho neobkhidno zdiisnyty dlia ikh vyrishennia / S.A. Dyuzhev // Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. – Kyiv: KNUBA, 2018. – Vyp.68. – S.147–158 {in Ukrainian}.
5. Metodicheskie ukazaniia po rekonstruktsii krupnykh gorodov. – Moskva: TSNIIPgradostroitelstva, 1968. – 241s. {in Russian}.
6. Davidovich V.G. Voprosy ekonomiki gradostroitelstva v SSSR / V.G. Davidovich. – Moskva: Gos. izdat. literatury po stroitelstvu i arkhitekture, 1954. – 48s. {in Russian}.
7. Davidovich V.G. Planirovka gorodov i raionov (inzhenerno-ekonomicheskie osnovy) / V.G. Davidovich [Izd. vtoroe, pererab.] – Moskva: Stroiizdat, 1964. – 327s. {in Russian}.
8. Metodicheskie rekomendatsii po planirovke, zastroiike, ozeleneniiu i blagoustroistvu zhilykh raionov v razlichnykh prirodno-klimaticheskikh usloviakh USSR. – Kiev: KievNIIPgradostroitelstva, 1971. – 296s. {in Russian}.
9. Topal S.S., Syngaivska O.I. Vyznachennia funktsionalno-planuvalnoi organizatsii zony zhytlovoi zabudovy v kompleksnykh normativnykh dokumentakh /

S.S. Topal, O.I. Syngaivska // *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia*. – Kyiv: KNUBA, 2022. – Vyp.79. – S.396–405 {in Ukrainian}.

10. Viazovska A.V. *Metodychni zasady planuvalnoi organizatsii vodno-zelenykh terytorii mista: Avtoref. dys... kand. arkhitektury: 18.00.04.* / A.V. Viazovska. – Kyiv: KNUBA, 2019. – 22s. {in Ukrainian}.

11. *Mistobuduvannia. Dovidnyk proektuvalnyka. Vydannia druge, dopovnene [za zagal. red. T.F. Panchenko].* – Kyiv: Ukrarkhbudininform, 2006. – 192s. {in Ukrainian}.

12. *Fenomen sotsioprirodnykh system. Svitogliadno-metodologichni narysy. Monografiia.* – Kyiv: Vydavets PARAPAN, 2009. – 284s. {in Ukrainian}.

13. Falvon A. *Pocket parks: an instrument to sew neighbourhoods together* / A. Falvon // *NATUROPA*, 2000. – №94. – P.14–15. {in English}.

14. Dyuzhev S.A. *Degradatsiia miskogo landshaftu iak naslidok ignoruvannia ta porushennia zasad planuvalnogo upravlinnia* / S.A. Dyuzhev // *Dosvid ta perspektyvy rozvytku mist Ukrainy. Vyp.31. Reabilitatsiia miskykh terytorii.* – Kyiv: DP UDNDIPM "DIPROMISTO" imeni Yu.M.и Bilokonia, 2016. — S.142–154 {in Ukrainian}.

15. Dyuzhev S.A. *Zmist i znachennia strategii generalnogo planuvannia (do proektu Strategii rozvytku m. Kyieva do 2025 roku)* / S.A. Dyuzhev // *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia*. – Kyiv: KNUBA, 2011. – Vyp.41. – S.158–174 {in Ukrainian}.

16. Dyuzhev S.A. *Generalne strategichne mistobudivne planuvannia ta problemy planuvalnogo upravlinnia rozselenniam (chastyna persha: iak podolaty theoretiko-metodologichnu i proektuvalnno-metodychnu kryzu)* / S.A. Dyuzhev // *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia*. – Kyiv: KNUBA, 2023. – Vyp.82. – S. 129–184 {in Ukrainian}.

17. Dyuzhev S.A. *Generalne strategichne mistobudivne planuvannia ta problemy planuvalnogo upravlinnia rozselenniam (chastyna druga: problemy, pereshkody shchodo ikh rozviazannia, aktualni zavdannia ta tekhnologichni vymogy do zmistu mistobudivnoi dokumentatsii)* / S.A. Dyuzhev // *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia*. – Kyiv: KNUBA, 2023. – Vyp.84. – S.64–131 {in Ukrainian}.

18. Mashinskii V.L. *Ozelenenie i blagoustroistvo selitebnoi territorii Moskvy* / V.L. Mashinskii. – Moskva: Izdatelstvo "Sputnik+", 2009. – 398s. {in Russian}.

19. Dyuzhev S.A. *Mistobudivni problemy ta perspektyvy zelenoi zony m. Kyieva* / S.A. Dyuzhev // *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia*. – Kyiv: KNUBA, 2004. – Vyp. 19. – S.69–80 {in Ukrainian}.

20. Dyuzhev S.A. *Smysloznachnnevyi zmist konfiguratyvnykh matryts genoma transtsendentnykh planuvalnykh tekhnologii formovtilennia (zdiisnennia)*

protseso-seredovyshchnykh fenomenif rozselennia (osmyslennia teoretyko-metodologichnykh zasad mistobuduvannia) / S.A. Dyuzhev // Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. – Kyiv: KNUBA, 2004. – Vyp. 85. – S.166–210 {in Ukrainian}.

21. Slovnyk inshomovnykh sliv (Za red. O.S. Melnychuka. Vydannia druge). – Kyiv: Golovna redaktsiia URE, 1985. – 968s. {in Ukrainian}.

22. Karavanskii S. Rosiisko-ukrainskii slovnyk skladnoi leksyky / Sviatoslav Karavanskii. – Kyiv: Vydavnychui tsentr "Akademiia", 1998. – 712s. {in Ukrainian}.

23. Popov Ie.F., Balla M.I. Velykyi ukrainsko-angliiskyi slovnyk (3-ie vyd. vypr. ta dopov.) – Kyiv: Vydav. dim "Chumatskyi Shliakh", 2001. – 640s. {in Ukrainian}.

24. Kovalev A.P. Landshaft sam po sebe i dlia cheloveka. Monografiia / A.P.Kovalev. – Kharkov: "Burun Kniga", 2009. – 928s. {in Russian}.

25. Nikolaenko T. Aleksandr Lvovich Eingorn // Arkhitektura SSSR, 1989. – №6 (noiabr - dekabr). – S.98–103 {in Russian}.

26. Preobrazovanie planirovochnoi struktury Kieva. Sovremennoe sostoianie gorodskoi sredy Kieva i predlozheniia po ee preobrazovaniuu po kompleksu gradostroitelnykh voprosov (metodicheskaiia zapiska). – Kiev: KievNIIPgradostroitelstva, 1973. – 187s. {in Russian}.

27. Stadnytskyi Yu.I. Prostorova organizatsiia system poslug. Slovnyk-dovidnyk / Yu.I. Stadnytskyi, M.P. Malska. – Kyiv: "Tsentr uchbovoi literatury", 2013. – 270s. {in Ukrainian}.

28. Aleksandr Grigorevich Gabrichevskii (1891–1968). Problema arkhitekturnogo sinteza kak vzaimnoi organizatsii massy i prostranstva / Arkhitektura SSSR, 1989. – №1 (ianvar - fevral). – S.86–91, 128 {in Russian}.

29. Nuvel Zh. Parizh – metropoliia: Rozhdenie i vozrozhdenie 1001 parizhskogo schastia / Zh. Nuvel, Zh. - M. Diutiol, M. Kantal-Diupar [Per. s fran. I.Voznesenskogo] // Proekt INTERNATIONAL, 2011. – №29. – S.108–134 {in Russian}.

30. Kibl L. Gorodskaiia i raionnaia planirovka. Printsipy i praktika planirovki gorodov Velikobritanii / Liuis Kibl [Sokr. per. s angl. M.O. Khauke i G.V. Morozovoi]. – Moskva: Stroizdat, 1965. – 152s. {in Russian}.

31. Sotsialno-ekonomicheskii potentsial ustoichivogo razvitiia: Uchebnik / Pod red. L.G. Melnika i L. Hensa. – Sumy: ITD "Universitetskaia kniga", 2007. – 1120s. {in Russian}.

32. Reimers N.F. Prirodopolzovanie: Slovar-spravochnik / N.F. Reimers. – Moskva: Mysl, 1990. – 640s. {in Russian}.

33. Kyiv iak ekologichna systema: pryroda – liudyna – vyrobnytstvo – ekologiia. – Kyiv: Tsentr ekologichnoi osvity ta informatsii, 2001. – 316s. {in Ukrainian}.

34. Kuzmin M.V. Sinergetika – nauka o slozhnom v kontekste tselogo / M.V. Kuzmin // Nauka ta naukoznavstvo, 1995. – №1–2. – S.22–33 {in Russian}.
35. Girenok Ph.I. Uskolzaiushchee bytie / Ph.I. Girenok. – Moskva: Institut filosofii RAN, 1994. – 221s. {in Russian}.
36. Keligov M.Yu. "Homo sapiens": Prekhodiashchii fenomen / M.Yu. Keligov. – Moskva: Akademicheskii Proekt; Kultura, 2012. – 224s. {in Russian}.
37. Kis N.Yu. Problemy integratsii kontseptsii stalogo rozvytku v proiekty prostorovogo planuvania v Ukraini (chastyna 1) / N.Yu. Kis, G.S. Tiutiunnykova, M.M. Nesukh, A.V. Subota // Prostorovy rozvytok. – Kyiv: KNUBA, 2025. – Vyp. 11. – S.383–396 {in Ukrainian}.
38. Viatkin K.I. Mistobudivne planuvannia: svitovy dosvid ta globalni vyklyky / K.I. Viatkin, A.I. Rudenko, V.S. Viatkin, B.V. Pidoprygora, A.M. Dotsenko // Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. – Kyiv: KNUBA, 2025. – Vyp. 89. – S.343–354 {in Ukrainian}.
39. Kuzyshyn A.S. Klimatychna stiikist u miskomu planuvanni: pidkhid Fraiburga do Kontseptsii adaptatsii do zmin klimatu / A.S. Kuzyshyn, I.A. Martens, N.M. Grygorashchuk // Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. – Kyiv: KNUBA, 2025. – Vyp. 89. – S.355–387 {in Ukrainian}.
40. Velykyi Lug chi Kakhovske vodoskhovyshe: suchasne bachennia / upor. V.V. Kolodezhna, O.V. Vasyliuk. – Chernivtsi: Druk Art, 2025. – 128s. {in Ukrainian}.